

Nr. 4 – Desember 2006 – Årgang 10

Miljøkrim

På tokt med Kystvakten

Hvilke miljøkriminalitetssaker behandler Miljøteamet?

De senere års utvikling tyder på at politiet i tiden fremover vil motta flere anmeldelser som gjelder miljøkriminalitet. Dette påpekes også i stortingsproposisjon nr. 1 for 2006-2007 fra Justis- og politidepartementet, hvor det på side 107 står: "Begrepet miljøkriminalitet kan derfor komme til å omfatte stadig flere overtredelser og på sikt vil det trolig bli flere anmeldelser."

I løpet av et år mottar ØKOKRIM en rekke anmeldelser som gjelder miljøkriminalitet. Dessverre har ikke enheten kapasitet til etterforske alle disse. Det medfører at Miljøteamet ofte får spørsmål om hva ØKOKRIM legger til grunn når enheten avviser en miljøkrimsak. Når enheten mottar en anmeldelse, enten det er fra et direktorat, miljøorganisasjon eller private blir anmeldelsene nøye vurdert opp mot de kriterier enheten har for hvilke saker den skal behandle.

ØKOKRIMs oppgave er å etterforske og aktorere større, mer alvorlige og/eller prinsipielle saker om økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, jf. påtaleinstruksen § 35-4. Enheten velger innenfor nevnte kriterier selv hvilke saker den skal ta under behandling. Selv om ØKOKRIM skulle beslutte å ikke starte etterforskning i en miljøsak, bør den likevel anmeldes til det stedlige politidistrikt, og ofte råder enheten anmelderen til å gjøre nettopp dette.

Det er et mål at miljøkriminalitetssaker i størst mulig grad blir etterforsket og påtalt av de lokale politidistrikter, ikke minst ut fra enhetens begrensede kapasitet. ØKOKRIMs rolle blir da først og fremst å gi politiet veiledning i hvordan miljø saker bør behandles, samt å gi bistand når dette anses formålstjenelig. Miljøteamet yter svært ofte bistand, for eksempel ved å gi råd om straffutmåling og utforming av siktelse, eller ved å bistå med etterforskere fra teamet.

Det kan også være nødvendig at Miljøteamet i enkelte saker overtar etterforsknings- og/eller påtaleansvaret. Det er særlig aktuelt ved saker som kan falle inn under straffeloven § 152 b (generalklausulen mot miljøkriminalitet), eller saker som er prinsipielle, omfattende

og/eller har forgreninger til utlandet. Fordi saksfeltet er svært vidtfavnende, har teamet i perioder valgt å konsentrere sitt arbeid om ulike satsningsområder. Hvilket område som prioriteres vil derfor ha betydning for om en anmeldelse tas inn til behandling eller ikke.

Tendensen har vært at ØKOKRIMs miljøteam de senere år har tatt inn flere saker, fordelt på forurensnings-, natur-, fauna-, kulturminne- og arbeidsmiljøkriminalitet. Heldigvis ser jeg også en klar tendens til at flere av politidistriktene har blitt flinkere til å håndtere saker som omhandler miljøkriminalitet på egen hånd. Det er en målsetting at samtlige politidistrikter skal være i stand til å gi miljø saker en saksbehandling som gjen-speiler Riksadvokatens prioritering av saksområdet.

Innhold

Leder	Side 2
Politidirektøren: Det fins mye spesialkompetanse i etaten vår	Side 4
Agder politidistrikt: Barskt høyfjell og blød kyststripe	Side 8
Agder politidistrikt: Ulovlig motorferdsel i utmark	Side 10
Nytt fra Politidirektoratet	Side 11
Skadeskyting på gaupe – utslag av slett jegermoral?	Side 12
Bevissikringssett for faunakriminalitet	Side 15
Luftputebåter (hoovercraft) en ny utfordring for miljøet?	Side 15
Da Økokrim kom til Røst	Side 16
ATV – Politiets rolle, oppgaver og utfordringer	Side 18
På tokt med KV Nordkapp	Side 22
Fiskevernsonen ved Svalbard og forholdet til EMK	Side 24
Ulovlig bygging i strandsonen	Side 25
SABIMA – biologenes paraply	Side 26
Nye lover og forskrifter	Side 27
Smånytt	Side 28
Høye bøter for ulovlig barmarkskjøring på Svalbard	Side 30
Historisk faunasak på Svalbard	Side 31
En hosptants betraktninger	Side 32
Dødsulykke ved demontering av tårnkran	Side 33
DNA analyse, del 2.	Side 34
Viktige dommer i miljø saker	Side 39
Baksiden	Side 40

MiljøKrim

utgis av Miljøteamet ved ØKOKRIM.

Tidsskriftet distribueres til påtalemyndigheten, politiet, naturoppsyn, kommunene og miljøforvaltningen og blir utgitt 4 ganger pr år.

Ansvarlig redaktør:

Kst. førstestatsadvokat
Hans Tore Høviskeland

Redaktør:

Politioverbetjent
Kenneth Didriksen

Redaksjon:

Politiadvokat Thomas Skjelbred
Biolog Antonio B.S. Poleo

Design:

Ingvil Trana og
Renessanse Media AS

Trykk: PDC Tangen as

Opplag: 4500

Miljøteamet ser positivt på bidrag fra leserne. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere innsendte bidrag.

Forsidefoto:

Bildet er utlånt fra Kystvakten sitt bildearkiv.

Stoff i bladet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Adresse:

ØKOKRIM
Pb. 8193 Dep, 0034 Oslo
Tlf 23 29 10 00
Faks 23 29 10 01
E-post: miljøkrim@okokrim.no

www.okokrim.no

Politidirektør Ingelin Killengreen: Det fins mye spesialkompetanse i etaten vår

► ► ► Etter at politidirektøren har fått briefing om at intervjuet er tenkt å belyse våre fire store miljøtema; forurensning, natur, arbeidsmiljø og kunst og kultur, fester hun seg ved sistnevnte. "Det er Kåre Tveter som henger på veggen der borte" forklarer Ingelin Killengreen engasjert. Hun henviser til ett av flere av sine personlige bilder hun har valgt å utsmykke kontoret sitt med.

Av politioverbetjent Kenneth Didriksen, ØKOKRIM

Jeg besøker svært gjerne både teater og konserter, og er nok storforbruker av kunst- og kulturtilbud, oppsummerer Killengreen smilende før samtalen går over på et annet tema.

Vi sitter i 8. etasje i bygget som huser både Sentrum politistasjon og Politidirektoratet, også kjent som POD.

Vi hører stadig påstander om uforsvarlig overfiske og fare for forurensing fra den stadig økende skipstrafikken utenfor våre nordligste fylker. Utenlandskregistrerte fartøy har sågar blitt tatt i arrest og bøtlagt. Hvilke utfordringer ser politidirektøren at politiet har i Nordområdene med tanke på forurensning og ulovlig fiske?

Nordområdene er et sårbart område og etter hvert som utfordringene blir større, og det gjør de, både med tanke på forurensning og fiske, så må nødvendigvis også vi i politiet kunne skilte med spisskompetanse for å kunne behandle slike saker på en profesjonell måte. Vi har en jobb å gjøre og den skal vi utføre profesjonelt.

Hvilken rolle skal vi da ha i slike saker og hvilke oppgaver bør vi overlate til andre etater?

Her er jeg opptatt av viktigheten av klare ansvarslinjer. Denne jobben må gjøres i samarbeid med andre instanser, og jeg vil si det slik at vi må gjøre hverandre gode. I nevnte type saker er eksempelvis Kystvakten tungt inne. De gjør en veldig god jobb. Politiet har også et soleklart ansvar i de sakene der det kan bli aktuelt med straffeansvar. Her må politiet sterkere på banen og

vi må markere vår rolle tydelig. Kystvakten har sine oppgaver og sin myndighet, og de er veldig flinke på sine arbeidsfelt. Samarbeid er helt avgjørende som suksessfaktor i slike komplekse saker, men ansvarslinjene må være helt klare for alle involverte parter. Er det saker der det som nevnt kan bli aktuelt med straffeansvar, skal politiet inn og gjøre nødvendig politiarbeid så som bevissikring, avhør av involverte personer osv. Dette skal ikke overlates til andre fordi politiet eventuelt ikke føler seg kompetente. Da må vi spisse kompetansen vår der det viser seg nødvendig.

Hvordan har vi taklet slike saker til nå?

Vi har lært mye av den siste tids hendelser. Saken fra Østfinnmark fra i sommer med den statsløse fabrikktråleren "Joana" ble for øvrig håndtert på en forbilledlig måte. Jeg vil igjen understreke viktigheten av å være tydelige i vår rolle som sivil politimyndighet, ikke minst i denne type saker der det er mange interesser og mange samarbeidende aktører involvert. Politidistriktet, representert ved både politimester og den enkelte tjenestemann/ -kvinne, må markere sitt ansvar og sin myndighet på en tydelig måte.

Ulovlig jakt/desimering av rovdyrbestanden har ofte stor sympati i lokalbefolkningen. Hvordan bør lokalt lensmannskontor/politistasjon opptre, blant annet for å beholde opinionen, som ellers er den lovlydige del av befolkningen, på sin side?

Det er ingen tvil om at det er veldig utfordrende for lensmenn og lokalt politi å håndheve

regelverket på en nøytral måte i slike saker og samtidig ha en sivil rolle som del av et aktivt lokalmiljø. Vi skal som ansatte i politiet selvfølgelig være en del av lokalmiljøet på lik linje med andre. Vi må samtidig se vårt ansvar i å være aktive i lokale saker på et sterkt saklig og nøytralt nivå. Det er viktig at vi som politifolk ikke kan tas til inntekt for den ene parten i betente saker i lokalmiljøet. Det er prisen for å kunne fungere som politi i lokalmiljø, sier Killengreen og understreker at det fortsatt er stort rom for engasjement i lokalmiljøet. Men husk på at mange ønsker å få politiet på sin side i en saksfremstilling.

Skal ØKOKRIM, eller andre utenfra, yte bistand eller overta slike saker i lokalmiljøet?

Bistand skal ytes, men da på grunnlag av det som følger av påtaleinstruksen; faglig, prinsipielt osv. Det at andre utenforstående kommer inn i lokalmiljøet og overtar belastende saker kan selvfølgelig være en løsning i enkelte tilfeller, men utgangspunktet er at saker skal løses lokalt

Stadig flere benytter snøscooter og 4-hjuls motorsykkel når de ferdes i naturen. Det gjelder både ved fritidskjøring og ved nyttekjøring som f.eks ved frakt av eldre eller bevegelseshemmede. Bør alle naturområder/naturopplevelser være tilgjengelig for alle?

Mitt utgangspunktet er at verneinteressene i norsk natur skal stå sterkt. Jeg er litt gammeldags naturfantast på det området. Jeg synes naturen nytes best ved å gå i skogen uten å måtte se en børstraktor på hver eneste

skogsbilvei eller en snøscooter ved alle skiløypene. Alle bør likevel ha en mulighet til komme ut å oppleve naturen, men det er mange måter å løse det på. Man trenger ikke ha den største ATV'en og kjøre på de mest utsatte stedene. Her kan kommunene legge forholdene til rette og regulere dette på en fornuftig måte uten at det skaper konflikter. Det er viktig at alle parter er smidige.

Bruker du selv naturen til rekreasjon?

Ja, når situasjonen tillater det. Vi har en familiehytte som har gått i

arv. Den er bygd på grunnmuren til en gammel støl og har verken vann, strøm eller veiforbindelse. Hytten ligger til og med i et vernet naturområde forklarer Killengreen og fremholder at den nok oppleves som litt eksotisk av de unge i familien.

Arbeidstilsynet har omorganisert og i den prosessen lagt noe av spisskompetansen i enkelte fag til distrikter der sannsynligheten for den type hendelser er størst. Bør politiet også følge denne tanken og "spisse" kompetansen i politidistriktene ut fra næringsvirksomheten i regionen?

Vi må stadig forbedre oss, men vi skal være bevisste på at vi har mye spisskompetanse i etaten i dag. Vi må imidlertid bli bedre på å gjøre bruk av kompetansen når vi trenger den og der vi trenger den. Ta for eksempel Grenlandsområdet. Der er det mye kjemisk industri og store fabrikkanlegg. Lokalt politi har i årenes løp opparbeidet seg en spesialkompetanse på å behandle saker relatert til denne type næringsvirksomhet. Dette er en unik kompetanse som naturlig nok ingen andre har. Andre distrikt må da vite å utnytte denne kompetansen dersom det melder seg behov for det.

« Vi må gjøre hverandre gode – samarbeid er helt avgjørende »

Politidirektør Ingelin Killengreen understreker viktigheten av samarbeid og klare ansvarslinjer i komplekse saker.
Foto: Kenneth Didriksen, ØKOKRIM.

Skal vi i slike tilfeller jobbe på tvers av distriktsgrensene?

På dette området kan vi benytte tanken om "Beste praksis" innad i etaten, det å dele kunnskap med hverandre på tvers av etablerte grenser for å oppnå et optimalt resultat med mindre ressursbruk.

På hvilken måte kan dette gjennomføres?

En slik tanke betinger for det første informasjon om at slik kompetanse fins og hvor den fins. Deretter må vi forsikre oss om at politidistriktene faktisk benytter den kompetansen som fins i politiet og ikke henlegger saker fordi de ikke finner ut av saken, eller at de ikke har kompetanse.

Det er vel heller sjelden at politidistriktene søker hjelp hos hverandre i slike saker?

Det er korrekt. Det viktigste er da å få bekjentgjort sin kompetanse og sitt behov for kompetanse

Hvilken rolle har ØKOKRIM i et slikt "Beste praksis" -samarbeid?

ØKOKRIM er, og skal være, et hestehode foran på sine områder. Kanskje Politidirektoratet og/eller ØKOKRIM bør publisere en oversikt over kompetanse i distriktene til bruk i nettopp arbeidsmiljøsaker. Intranett blir stadig mer utbygd. Bruk prosjektrommene der aktivt for å kommunisere med andre distrikt.

Politidirektøren/POD har deltatt i prosjektet "Seriositet i byggenæringen". Hva går dette ut på?

Jeg sitter i styringsgruppen for prosjektet og det vi gjør er at vi samler alle gode krefter med relevans til temaet. Alle direktoratene som har en rolle i byggenæringen deltar, i tillegg til arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene

Er ikke seriositet en selvfølge i denne bransjen?

Byggenæringen har lenge vært belastet med rykter om at det foregår mye lyssky virksomhet. Dette kan være økonomiske forhold som skatt, avlønning, hvitvasking, korrupsjon og liknende. Det kan også være forhold som er regulert i

arbeidsmiljøloven som velferd for arbeiderne, arbeidstid og ikke minst sikkerhet på arbeidsplassen for å forebygge arbeidsulykker. Det fins eksempler på at arbeidstakere fra andre land har brukt en ansettelse i en lovlig jobb her i Norge som base for å utøve kriminalitet. Seriøse aktører vil ikke ha dette i sin bransje, og støtter arbeidet for å få bukt med slike tendenser.

Hva har dette arbeidet resultert i?

Styringsgruppen besluttet å gjennomføre et pilotprosjekt med hensikt å utvikle et system slik at man unngår å kontrahere useriøse underentreprenører. Derne har styringsgruppen ønsket å bidra til at forholdene legges til rette for et effektivt tilsyn, og at søkelyset rettes mot HMS og internkontroll på byggeplasser.

Reglene som regulerte denne bransjen hadde mange smutthull med muligheter for å bli omgått. Det var kort sagt lagt til rette for "shortcuts". Vi mener å ha funnet en del smarte løsninger for å bøte på problemene. Blant annet innføres det ID-kort for arbeidere på anleggsplasser for å få kontroll på de som oppholder seg på anleggsområdet. Dette reguleres i byggherreforskriften.

Politidirektoratet har formalisert ansvaret for kunstkriminalitet og lagt oppgaven med å være kompetansesenter til ØKOKRIM. Hva medfører dette, og hvilken kompetanse må politiet/ØKOKRIM ha på dette feltet?

Vi har, som du sier, lagt ansvaret for kompetanse på kunst til ØKOKRIM. Jeg mener det var rett å gjøre det, spesielt med tanke på at det sammenfaller med andre tema som enheten har kompetanse på og nasjonalt ansvar for. Det var også viktig å få dette på plass både med tanke på etablering av et registersystem og oppbygging av kompetanse og nettverk. Vi har tenkt på hva vi skal opprette av register, hva vi har behov for og hvordan det skal fungere. Det er viktig her å gå etappevis frem.

På hvilken måte? Hva er det som må på plass?

Vi forventer at ØKOKRIM, som nå har det nasjonale ansvaret, bygger opp nødvendig kompetanse,

« Det er viktig at vi som politifolk ikke kan tas til inntekt for den ene parten i betente saker i lokalmiljøet »

og ikke minst et internasjonalt kontaktnett som er avgjørende for å kunne arbeide med kunstsaker. Enheten skal ikke ta alle sakene på dette området, men det er viktig at den spesielle kompetansen dette omfatter, og innhenting av kunnskap om hva som til enhver tid skjer av relevante ting i kunstverdenen ivaretas på ett sted. Det har ikke politidistriktene forutsetninger for å gjøre selv.

Miljøkoordinatorordningen i distriktene fungerer noen steder svært bra og noen steder er det stort forbedringspotensial. Har politidirektøren noen tanker om hvordan denne ordningen best kan organiseres?

Miljøkoordinatorordningen skal videreføres og forbedres, men det er opp til hver enkelt politimester på grunnlag av distriktets ressurser og behov å forvalte ordningen.

Ser Politidirektøren noen mulighet for å få en sentral/ nasjonal miljøkoordinator i Politidirektoratet som fulltidsstilling?

Umiddelbart vil det ikke bli vurdert å opprette en nasjonal miljøkoordinator i direktoratet. En dyktig og engasjert person i en

slik stilling vil lett ville kunne bli for operativ og komme over på oppgaver som tilligger ØKOKRIM og som enheten i dag løser på en tilfredsstillende måte.

Vi bør altså ikke ha en operativ miljøkoordinator i Politidirektoratet, men jeg er opptatt av at Politidirektoratet har kompetanse på området slik at oppfølgingen på strategisk nasjonalt nivå blir så god som mulig.

Politidirektoratet

Politidirektoratet holder til i Oslo sentrum og har ca. 120 ansatte fordelt på 5 avdelinger.

Justis- og politidepartementet og Politidirektoratet er den sentrale ledelsen for politi- og lensmannsetaten. Departementet har delegert en stor del av sitt ansvar til Politidirektoratet. Politidirektøren er med sin ledergruppe den øverste ledelsen av etaten.

Politidirektoratet har ansvaret for den faglige ledelsen, styringen og utviklingen av politi- og lensmannsetaten.

Direktoratet har ikke ansvar for behandlingen av straffesaker. Dette ligger under Riksadvokaten som er øverste leder av påtalemyndigheten.

Agder politidistrikt:

Barskt høymfjell og blødkyststribel

► ► ► I dette nummeret starter vi en ny serie hvor miljøkoordinatorene ved politidistriktene presenterer sitt distrikt, hovedprioriteringer osv. Først ute er Agder politidistrikt.

Av politioverbetjent Steinar Sunde, miljøkoordinator ved Agder politidistrikt

Den daglige miljøinnsatsen i politidistriktet styres av to miljøkoordinatorer i 50 % stilling. Torvild Selås med kontorsted i Tvedestrand og Steinar Sunde med kontorsted i Søgne. Miljøkoordinatorene er underlagt Fellesoperativ samordningsenhet. Begge koordinatorene kombinerer miljøfunksjonen med ordinært politiarbeid i de resterende 50 %. Hver av de geografiske driftsenhetene har hver sin miljøkontakt. Vi har tre jurister med miljøansvar med kontorsted i henholdsvis Mandal, Kristiansand og Arendal. I 2006 er budsjettet til miljøkoordinatorene 20.000 kroner.

De siste årene har antall miljøstraffesaker ligget på i overkant av 300. Hovedtyngden av dette er fiskerisaker. Straffesakene etterforskes i utgangspunktet av det lokale tjenestested. Det er ønskelig at miljøkontaktene i størst mulig grad står for etterforskningen, dersom det er praktisk mulig. Miljøkoordinatorene er behjelpelige og bistår med alt fra råd og vink til større involvering i etterforskningen av enkeltsaker. Til hjelp i etterforskningen har vi utarbeidet tiltakskort og sjekklistel

innenfor en del forskjellige emner, som er tilgjengelige på intranett og PO's planmodul. Agder politidistrikt er et omfattende distrikt sett med miljøfaglige øyne. Vi har alt fra store fjellområder til en langstrakt kyst. I nord har vi Setesdal Vesthei/ Ryfylkeheiene landskapsvernområde som det klart største verneområdet i distriktet. Formålet med vernet er blant annet å ta vare på et sammenhengende fjellområde som leveområde for den sørligste villreinstammen i Europa. Sørlandskysten er et meget populært rekreasjonsområde. Den lange kyststrekningen byr på utfordringer knyttet til blant annet bygging i strandsonen, sjikanøse stengsler, fiskeri, kulturminner og jakt. To av landets fire hummerreservater ligger på Agderkysten. I samarbeid med Fylkesmannens miljøvernnavdeling i Aust- og Vest-Agder har vi plukket ut 10 objekter som fungerer som vår sårbarhetsanalyse i påvente av det IKT-baserte verktøyet det har vært snakket om en stund.

Effektive punktaksjoner

Miljøforum er godt etablert i Agder. Forumet har en rekke faste deltakere, samt at andre inviteres

alt etter hva som er på dagsorden.

For å ha god og fornuftig struktur på arbeidet har vi jevnligel møter hvor vi legger planer av forskjellig karakter. Et eksempel er planleggingsmøter for kontrollvirksomheten. På disse møtene tar vi utgangspunkt i gitte føringer, tidligere utarbeidet årshjul, og sårbarhetsanalysen. Dette sammenholdes med vår lokalkunnskap om hvor og når og på hvilken måte innsatsen bør konsentreres for å oppnå en mest mulig målrettet innsats, ut fra ressursene som er tilgjengelige. Dette munner ut i det vi i Agder kaller punktaksjoner. Slike aksjoner er i hovedsak rettet mot eksempelvis sjøfugljakt, hummerfiske, fiske etter anadrom fisk i sjøen, og motorferdsel i utmark. Punktaksjonene utføres under ledelse av politiet og i samarbeid med eksterne samarbeidspartnere som SNO, Statskog, Kystvakta og Fiskeridirektoratet, alt etter hvilken type kontroll det er snakk om. Antall personer med begrenset politimyndighet (BP) er kraftig redusert de senere år. Per i dag er det primært i tilknytning til de lakseførende elvene at oppsynsmenn er tildelt BP.

Agder politidistrikt

Agder politidistrikt har 9 geografiske driftsenheter fordelt på 27 tjenestesteder.
570 stillingshjemler
Ca 26.000 straffesaker
Ca 250 km øst-vest og nord-syd
Ca 120 nautiske mil kystlinje
29 kommuner
264.000 innbyggere

Bildet over: Politioverbetjent Torvild Selås jobber som miljøkoordinator ved Agder politidistrikt. Kontroll av garn er en av oppgavene som følger med denne jobben.

Politiets miljøkoordinatorer i Agder arbeider tett sammen med Statens naturoppsyn (SNO). Politioverbetjent Steinar Sunde og naturoppsyn Carl Erik Kilander fra SNO driver her oppsyn på sjøen. Foto: Naturoppsyn Peter Hermansen, SNO.

Ulovlig motorferdsel i utmark

► ► ► Ulovlig motorferdsel i utmark er et økende problem både på snødekt- og barmark. Å drive effektiv kontroll mot dette er en utfordring.

Av politioverbetjent Steinar Sunde, miljøkoordinator ved Agder politidistrikt

I nordre deler av Agder er det stabile snøvintre og stedvis utstrakt bruk av snøscootere, både lovlig og ulovlig. Den siste vinteren, som var sjeldent snørik helt ut mot kysten, viste hvor utbredt snøscooterbruken har blitt i kommuner hvor det for få år siden knapt fantes snøscootere. I noen kommuner er det utbygd et SMS-varslingssystem som relativt effektivt varsler om politiets kontroller. Det er enkelte steder allment akseptert med slik varsling og motarbeiding av politiets arbeid. Når scooterhengeren kjøres ut fra politiets garasje piper det i abonnentenes mobiltelefoner. Men det er ikke bare slike innlysende

Et eksempel på dette er at to tjenestemenn har kjørt usett inn i heia på mindre sentrale steder seint på kveld og overnatta ute. Dagen etter har en så slått til i problemområdene, uten at dette er fanget opp av varslingen. Dette har vist seg å spre en viss usikkerhet i miljøet. Patruljering på aktuelle steder fra sivile tjenestebiler har også gitt gode resultater.

Hovedtyngden av den ulovlige kjøringen finner sted på bygdene i helger og i ferier. Dette er tidspunkt hvor det kun er to mann på jobb i svært store lensmannsdistrikt og som på grunn

Ofte er eneste løsning for å få gjennomført kontroller til de mest aktuelle tidspunktene, tjenestemenns eventuelle vilje til å legge om tjenesten sin. Slik omlegging er en debatt i seg selv og vil ikke bli nærmere diskutert her.

Etter at SNO ble etablert i Agder har gjennomføringen av snøscooterkontroller blitt enklere, dagens resurssituasjon tatt i betraktning. Med bistand fra SNO er det tilstrekkelig med én politimann for å få gjennomført en effektiv kontroll. I Agder er de SNO-ansatte tildelt begrenset politimyndighet. De

« I noen kommuner er det utbygd et SMS-varslingssystem som relativt effektivt varsler om politiets kontroller »

observasjoner det varsles om. Å komme seg ut på kontroll uten å bli "avslørt" er vanskeligere enn en skulle tro. Som eksempel vet vi at det har gått ut varsel når tjenestemenn på sin fritid er ute på skitur eller er på hyttetur.

Vi har forsøkt flere ulike tilnærmingsmåter mot problematikken, med varierende resultat. Store kontroller med mange involverte har vist seg å gi lite resultater i forhold til innsatsen. Hovedgrunnen er nok at jo større aksjonene er, dess større er sjansen for å bli "blåst" pga varslingen. "Verstingene" blir ofte kjent med kontrollen før den i det hele tatt er i gang. Derimot har vi hatt bedre effekt med mindre og "smartere" kontroller.

av ordinær vaktteneste ikke har mulighet til å løsrive seg for å drive snøscooterkontroll. I en tid hvor det i utgangspunktet ikke er penger til forhåndsplanlagt overtid, sier det seg selv at det ikke er lett å skaffe mannskap. Mange driftsenheter har stor vaktbelastning fordelt på noen få tjenestemenn. Dette gjør det vanskelig å legge opp lista slik at tjenestemenn kan drive snøscooterkontroll samtidig som ordinært politiarbeid skal ivaretas. Det har liten hensikt å drive snøscooterkontroll en onsdag formiddag. Vi må jobbe målrettet og være til stede når ulovlighetene skjer. I påvente av forhåpentligvis bedre økonomiske vilkår, har vi valgt å gjøre det beste ut av situasjonen.

har godt utstyr, er faglig dyktige og samarbeider svært godt med lensmannskontorene de er underlagt i forbindelse med kontrollene. I løpet av vinteren ble det foruten motorferdselsakene avdekket over 60 forhold for brudd på veitrafikklovgivningen i forbindelse med snøscooterkjøring. Dette er forhold SNO ikke har myndighet til å kontrollere, og viser nødvendigheten av at politiet og SNO samarbeider om disse kontrollene. Slike trafikkforhold er viktig å huske på i innsatsen mot ulovlig snøscooterkjøring. En snøscooterfører reflekterer neppe særlig over om forholdet han anmeldes for havner på trafikk- eller miljøstatistikken.

Neste nummer: Salten politidistrikt

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Nytt fra Politidirektoratet

Av seksjonssjef Grethe Kleivan, Politidirektoratet.

Statsbudsjettet for 2007 – sentrale føringer

"Politiet har en sentral rolle for å redusere miljøkriminalitet gjennom forebyggende tiltak, samordning av oppsynsvirksomhet som utføres med politimyndighet, og ved rask gjennomføring av etterforskning av brudd på miljølovgivningen." heter det i forslaget til neste års statsbudsjett, St.prp. nr. 1 (2006 – 2007). Videre fremgår det at: "Mulige miljølovbrudd som politiet får kjennskap til, bør derfor etterforskes, uavhengig av om de er anmeldt av forvaltning eller andre."

Fra politisk ledelse er dette et signal om en forventning til at politiet skal innta en aktiv rolle i sin bekjempelse av miljøkriminalitet. En videreutvikling av det tverretatlige samarbeidet understrekes som viktig. Likeledes påpekes behovet for at politidistriktene opparbeider seg god kompetanse og har gode fagmiljøer.

Sentralt Miljøforum

10. november 2006 ble det siste av årets møter i Sentralt Miljøforum avholdt. På agendaen stod blant annet en gjennomgang av utfordringene knyttet til rømming av oppdrettslaks og ørret. Volumet på rømminger er nå blitt så stort at det fra fiskerifaglig hold uttrykkes sterk bekymring for utviklingen, og i enkelte tilfeller må karakteriseres som alvorlig miljøkriminalitet. Antonio Poléo og Hans Tore Høviskeland fra ØKOKRIM, samt Britt Leikvoll fra Fiskeridirektoratet holdt innlegg. Referat fra møtet er lagt inn til orientering på miljøkoordinatorenes prosjektrum på Intranettet. Det ble orientert om at Riksadvokaten har tatt initiativ til opprettelsen av en arbeidsgruppe som blant annet skal belyse omfanget av problemet knyttet rømt oppdrettsfisk og vurdere mulige tiltak for en mer effektiv kriminalitetsbekjempelse. Arbeidsgruppen består av representanter fra ØKOKRIM og Fiskeridirektoratet.

Miljøseminaret på Røros

Politidirektoratet vil benytte anledningen til å takke Miljøteamet for et meget godt gjennomført seminar. Seminaret, som ble arrangert på Røros, gikk denne gangen over to dager. Dette ga bedre tid til de ulike temaene, til diskusjon og en mer uformell dialog mellom deltagerne. Temaene var mange og interessante. Politidirektoratet var representert på seminaret med politiinspektør Frode Bjeglerud og seksjonssjef Grethe Kleivan.

Foto: Bybilder fra Røros. Bildene er tatt av Brian Kristian Wennberg, ØKOKRIM

Bildet viser Lars Gangås i Statens naturoppsyn etter et vellykket ettersøk på gaupe.
Foto: Hjalmar Eide

Skadeskyting på gaupe – utslag av slett jegermoral?

►►► Jakt på storvilt setter krav til jegerne på mange felt. De må gjøre valg både før og under jakta som sikrer en human og sikker avliving, samtidig som muligheten for å felle bytte ivaretas. I en jaktsituasjon kan det være svært korte tidsmarginer om å gjøre, og noen ganger får ikke jakta det utfallet en ønsker eller forventer.

Av Jan Huseklepp Wilberg, Statens Naturoppsyn (SNO), Asle Stokkereit, Fylkesmannen i Oslo og Akershus – miljøvernadv., miljøkoordinator
Sten Andersson, Østfold politidistrikt og miljøkoordinator Bjørn Brekke, Follo politidistrikt.

Gaupe som jaktobjekt

Gaupe er i Norge definert som et storvilt. For jakt på storvilt settes det blant annet krav til våpentype, skyteprøve ved bruk av rifle og en aldersgrense på 18 år for utøvelse av jakta. Innbakt i dette regelverket ligger også erkjennelsen av at det må stilles større krav til jegerens ferdigheter og vurderingsevne ved storviltjakt enn ved småviltjakt. Det settes i utgangspunktet de samme formelle krav til jegeren ved utøvelsen av gaupejakt som ved utøvelsen av jakt på annet storvilt som f. eks. elg.

Det er imidlertid noen viktige

forskjeller mellom gaupejakt og annen storviltjakt. Gaupe er et lite dyr som gir små treffområder, jaktformene er annerledes, jakttiden er på en annen tid på året og jegere flest er kanskje litt "ute av trening". F. eks. kan våpen og ammunisjon oppføre seg annerledes i kulde og føre til endret treffpunkt. En kan derfor ikke sette rifla inn i våpenskapet ved slutten av elgjakta, for deretter å hente den fram igjen og begi seg ut i skogen på gaupejakt uten forberedelser. Det er derfor påkrevd med testskyting/ny innskyting av rifla og ammunisjonen, selv om skyteprøven ble bestått med

identisk utstyr året før! Sett under ett medfører jakt på gaupe *større krav* til jegerne enn de fleste andre former for jakt.

Skadeskyting skjer, men kan nesten alltid unngås

Av og til skjer det skadeskytinger. Dette kan skyldes tilfeldigheter, feilvurderinger fra jegeren sin side eller at jegeren gjennom en (ved jakt alltid tilstedeværende) kalkulert risiko ikke lykkes i sine forsetter om å felle dyret. Andre ganger igjen er det dårlige eller manglende vurderinger som ligger bak. Noen av disse årsakene kan være kritikkverdige, eller også straffbare i medhold av

viltloven §19 med krav om human jaktutøvelse. Resultatet kan uansett være et skudd som fører til skade, med påfølgende ettersøk som resultat. Utfallet av ettersøket avhenger av omfanget på skaden og forholdene for ettersøk. Noen ganger er dyret friskt, andre ganger blir det avlivet, og noen ganger går det en uvisss skjebne i møte.

Skadeskytinger kan ikke alltid unngås, men det må alltid arbeides for å minimalisere omfanget. En gaupe er et jaktbytte de fleste jegere aldri kommer på skuddhold av. Når man først gjør det, må en holde hodet kaldt. For ofte sendes det nok i vei et skudd som aldri skulle vært avfyrt.

Våpenbruk ved gaupejakt

Erfaringene fra de ettersøk vi har hatt i 2006 og tidligere år, viser at det er størst risiko for skadeskyting av gaupe når jegerne bruker hagle. Innenfor begrensede rammer er haglegevær effektivt,

men gaupe er et hardskutt vilt med relativt lite treffområde. Dette stiller store krav til at avstanden ikke er for lang og til riktig plassering av skuddet. Bruk av hagle på avstander over 15 meter frarådes, og skytevinkelen bør være tilnærmet 90 grader, dvs. rett på siden av dyret. En må også tenke seg om to ganger i forhold til hva slags ammunisjon man velger. En bør velge patroner med høy egenvekt på haglene og gode testresultater. Pris bør ikke være utslagsgivende.

Bruk av rifle vil være det sikreste valg på gaupejakt, forutsatt rett ammunisjon, godt innskutt rifle, forsvarlig skuddhold og en trenet jeger. Forhold omkring skuddvinkler, bevegelse på dyret og et fritt skuddfelt er alltid viktig. Jegeren må som alltid vite hva han gjør, og er han usikker må skuddet holdes igjen.

Er det kaldt vær med minusgrader

bør jegerne være oppmerksom på at kruttet i både hagle- og riflepatroner forbrenner saktere. Jo kaldere, desto saktere forbrenning. Dette påvirker anslagsenergi og kulebane, og kan medføre endret treffpunkt og virkning. Hvilket igjen gir økt fare for skadeskyting.

Hva er omfanget av skadeskyting på gaupejakt?

Omfanget av skadeskytinger ved jakt på gaupe synes relativt stort i enkelte områder. Følgende avsnitt er sakset fra en pressemelding fra fylkesmannen i Oslo og Akershus etter avslutning av jakta 2006 og illustrerer dette på en god måte: *"Det har under årets jakt vært flere tilfeller av skadeskyting. Ved ett tilfelle førte skadeskytingen til at dyret ble felt etter et kort ettersøk. I et annet tilfelle viste ettersøk at jeger ikke hadde truffet dyret. I de to siste tilfellene ble dyrene påskutt og truffet. Dyrene ble etter gjennomført*

Bildet viser rikosjettspor etter riflekule på isflate, med påfølgende treff og skade i en bakfot på en gaupe. Mørke flekker i bildet er pelsdotter i snøen etter skuddet. Innlagt pil viser retning på sprangspora til gaupen fram til påskyting. Innfelt bilde viser den ene bakfoten med skuddskade.

Foto: Jan H. Wilberg, Statens naturoppsyn.

I denne jaktsituasjonen kom gaupen i sprang over isen nesten rett i mot jeger, som skjøt med rifle på 60 til 70 meters hold. Konklusjonen her er vel at dette skuddet ikke skulle vært avfyrt. En gaupe er et lite mål og har relativt høy fart under sprang, samtidig som skuddvinkelen var dårlig. Resultatet var at jegeren bommet, men pga underlaget ble det en rikosjett som skadet dyret. Gaupen ble i denne situasjonen avlivet relativt kort tid etter første påskyting.

« I noen tilfeller er det dessverre jegerens holdninger som er for dårlige »
- enhver skuddsjanse blir benyttet

« En gaupe er et jaktbytte de fleste jegere aldri kommer på skuddhold av. Når man så gjør det, gjelder det å holde hodet kaldt »

ettersøk vurdert til så lite skadet at de ville overleve og klare seg med de skadene de var blitt påført.

Fylkesmannen ser svært alvorlig på den negative utviklingen vi har hatt under årets gaupejakt. At halvparten av skudd løst mot gaupe på jakt medfører ettersøk er på ingen måte akseptabelt.

Vi kjenner også til flere tilfeller av skadeskyting fra nabofylkene nå i vinter. Fra forskerhold har vi fått opplysninger om at relativt mange gaupeskratter som blir undersøkt har innkapslet hagl etter påskyting. En av gaupene som ble felt under kvotejakt i Akershus/Østfold i 2006, hadde innkapslet blyhagl i bakparten fra en tidligere påskyting. Dette var et relativt ungt dyr, så denne påskytingen må ha skjedd i eller utenfor lovlig kvotejakt i løpet av det siste året.

Et forhold som bør følges opp fremover i denne sammenheng, er systematisk undersøkelse av innsendte gaupeskratter for å se etter tidligere påskytinger. En kan på den måten få kartlagt omfanget av skadeskyting med hagle, og evt. bruk av blyhagl.

Alt i alt underbygger erfaringsmaterialet som denne artikkelen bygger på, mistanken om at andelen skadeskytinger ved bruk av haglgevær er relativt stor, men at mange også er for slepphendte med rifleskudd og ikke gjør de rette vurderingene før skuddet går.

Noen eksempler på skadeskytinger

Vi vil visualisere problemstillingen med utgangspunkt i noen bilder og eksempler fra jaktsituasjoner etter gaupe. (Det ene eksempelet er beskrevet på side 13). Dette er jaktsituasjoner som har ført til skadeskyting av gaupe, med påfølgende ettersøk. Situasjonene er kartlagt med bakgrunn i de skuddplassundersøkelser som gjennomføres av Statens

naturopsyn (SNO).

Bildet under er tatt i skyteretning.

Det ble skutt med Bismuthpatron med BB hagl på ca 25 meters hold. Som bildet viser er avstanden mellom haglsprene i snøen relativt stor, og når gaupen står med fronten mot jegeren er faktisk bredden på gaupeskratten mindre enn avstanden mellom haglene. Ut fra situasjonen på stedet, må en forvente at gaupen stod midt i haglsvermen. I mange sammenhenger er 25 m en grei skyteavstand med hagle, men ikke på en gaupe med fronten mot jeger. Selv med bredsiden til bør man med hagle ikke løse skudd mot gaupe på så langt hold.

Vi har andre eksempler på skadeskyting med bruk av haglgevær, hvor en av grunnreglene ved jakt ikke har vært innfridd – det skal være fri sikt til jaktobjektet!! Gaupen har da vært skjult av kratt og kjerr, trær har kommet i veien for haglesvermen osv. Dette er eksempler på relativt grove feilvurderinger fra jegerne sin side.

Oppsummering

Svaret på spørsmålet i overskriften er etter vår oppfatning flerdelt. Manglende kunnskap om gaupe som jaktbytte og at man ikke

er klar over begrensninger i skyteavstand og våpenbruk er åpenbart en del av bildet. Manglende forberedelser er et annet. Begge deler kan i gitte situasjoner føre til straffeforfølgelse etter viltlovens regler.

I enkelte tilfeller er det nok dessverre jegerens holdninger som er for dårlige. Det kan av og til se ut til at en hver skuddsjanse blir benyttet, også de som helt klart går over i det uaktsomme, og som vil være straffbare brudd på viltloven §19, krav om human jaktutøvelse. Ved bruk av hagle på jakt er det jegerens ansvar at dette skjer på en forsvarlig måte. Dersom omfanget av skadeskyting ved bruk av hagle på jakt etter gaupe viser seg å være høyt også i framtida, bør en vurdere om bruk av hagle fortsatt kan tillates.

De situasjonene som er gjennomgått her har ikke ført til anmeldelser eller straffeforfølgelse fra politiet – kun advarsler. Men det er all grunn til å slå alarm. Skadeskyting ved gaupejakt skjer for ofte og omfanget må reduseres. Gaupejegerne bør merke seg at tilsvarende hendelser i framtiden vil bli vurdert strengere og eventuelt anmeldt.

Bildet viser spor fra deler av haglsverm i snø – markert med røde piler. Den røde sirkelen viser hvor gaupen stod ved påskyting, den stod med fronten mot jeger.

Foto: Lars H. Wilberg og Lars Gangås, Statens naturopsyn

Bevissikringssett for faunakriminalitet

ØKOKRIM har i tett samarbeid med svensk politi, PDMT og Kripas, kvalitetssikret, oversatt og gjort avtale om levering av et bevis-sikringssett med nødvendig utstyr til bruk i faunasaker. Det er kriminaltekniker Bo Andersson fra svensk politi som har laget settet på bakgrunn av sine erfaringer fra arbeid med denne type saker.

Settet inneholder blant annet flere sett porsjonspakket-DNA-sikrings-utstyr, plastbokser i ulike størrelser, skrivesaker, fotolinjaler, steril pinsett, skalpell og poser for sikring av både små og store gjenstander. Alt ligger pakket i en gjennom-siktig plastpakning, sammen med laminert brukerveiledning og innholdsfortegnelse. Prisen fra leverandør er 100 kroner (norske), porto kommer i tillegg. Settet

skal bli tilgjengelig via PDMTs nett-butikk, men kan også bestilles direkte fra Polismyndigheten i Jämtlands län v/Andrew Sörensson via e-post: andrewsor@dof.se, tlf. +46 63152599 og faks +46 63519189. På ØKOKRIM er Lars Tore Ruud kontaktperson, e-post: larstoreruud@politiet.no, tlf. 23291187.

Luftputebåter (hovercraft) en ny utfordring for miljøet?

Av spesialetterforsker Lars Tore Ruud, ØKOKRIM

ØKOKRIM har mottatt bekymringsfulle meldinger vedrørende økende import av små luftputebåter (hovercraft). Slike motoriserte farkoster svever noen centimeter over underlaget ved hjelp av lufttrykk.

Ideen og oppfinnelsen er slett ikke ny. Luftputebåter hadde sin storhetstid for flere tiår siden, både som en del av rustningskappløpet mellom Sovjet og i Vesten, og som hurtigående bil- og passasjerferger. Det som synes å være bekymringsfullt nå, er trenden med små luftpute-farkoster som omsettes til private aktører til fornøylesbruk. Så langt har slike vært mest vanlige i actionfilmer, men nå tilbys de gjennom flere importører også til egen fornøyelse og privat bruk.

Generelt ikke lov å bruke på land!

Når det gjelder slike farkoster, er det viktig å være klar over at de ikke er fritatt for alminnelige bestemmelser om avgifter, utrustning, registrering og bruk. Skal fartøyet brukes kun på åpent vann er det å betrakte

som båt og underlagt de samme reglene som fritids- og småbåter. Da gjelder krav om blant annet importgodkjenning, lanterneføring og minstealder for bruk. Benyttes den på vei/ land gjelder veitrafikk-lovens bestemmelser om "annen ferdsel", hvilket i praksis utelukker legal bruk på vei. Om en fristes til å prøve den utenfor vei, f.eks. på islagte vann, på strand, myr, eng eller snødekt mark, gjelder restriksjoner for motorferdsel i utmark generelt.

Siden hele konseptet baserer seg på store vifter som blåser, er det også betydelig støy som fort kan sjenere og forstyrre omgivelsene og således rammes bruken gjennom ulikt lovverk f.eks. politivedtekter og produktforskrift.

Ved import skal ansvarlig myndighet klassifisere, godkjenne og eventuelt avgiftsberegne farkosten.

Eksempel på enkel hovercraft / luftputebåt, denne rommer to personer, og skal ha en toppfart på hele 96 km/t. Pris: 86 000 kroner før evt import.

Eksempel på en mellomstor hovercraft/ luftputebåt for inntil 7 personer, lasteevne 700 kg, rekkevidde 600 km og toppfart 70km/t. Pris: 750 000,- kroner ferdig levert (begge bildene er fra leverandørreklame for det norske marked på internett - www.hovercraft.no)

Da ØKOKRIM kom til Røst

► ► ► For over 10 år siden var jeg ansvarlig for en politiaksjon på Røst som mange fortsatt husker. Fire av øyas ungdommer ble bøtlagt for ulovlig lundefuglfangst. Saken utløste et voldsomt engasjement.

Av PST-sjef Jørn Holme, Politiets sikkerhetstjeneste. Foto: Ingar Storfjell/SCANPIX. Personene på bildet har ingenting med artikkelen å gjøre.

Sommeren 1993 var jeg på besøk på øya Tautra i Trondheimsfjorden sammen med familien. På øya var det mange fugler. Og jeg må innrømme at jeg inntil da ikke var spesielt glad i fugler. Jeg husker imidlertid godt at jeg gikk langs stranda og så opp, og tenkte at jeg er jo egentlig deres venn.

Møtet med fuglene på Tautra ble for meg et lite vendepunkt. Etter å ha vært førstestatsadvokat i ØKOKRIM i flere år og aktovert flere store økonomiske straffesaker, ønsket jeg å starte opp et eget miljøteam på huset. ØKOKRIM hadde siden opprettelsen i 1989 også fått ansvaret for miljøkriminalitet. Men lite ble egentlig gjort, når en ikke hadde noen egen avdeling som håndterte den type saker.

Miljøteamet ble etablert i 1994. De første månedene var det bare spesialetterforsker Arild Lyssand og jeg på laget. Siden ble vi flere. Med knappe ressurser kunne vi ikke dekke hele området. Vi valgte å prioritere faunakriminalitet. Senere ble det kulturminne- og forurensningskriminalitet.

Arbeidet med økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet hadde en felles utfordring. Stort sett ble lovbruddene begått av ellers skikkelige folk som på ingen måte kunne karakteriseres som kriminelle. Lovbruddene ble normalt utført i forbindelse med lovlig næringsvirksomhet eller fritidsaktiviteter.

Men det var særlig de store økonomiske straffesakene som fikk fokus utad. Og folk fleste forbandt etter hvert ØKOKRIM med tunge konkurstriminelle og bedragere som fikk mange år i fengsel. De som begikk miljølovbrudd var svært sjelden i en så tung "vektklasse". Selvsagt fantes det notoriske faunakriminelle som eksempel de som fanget sjeldne rovfugler for eksport til utlandet. Men det store flertall av de som begikk miljølovbrudd var hederlige samfunnsborgere. Av og til tok ØKOKRIM en miljøsak ikke fordi den var stor, alvorlig eller komplisert, men kanskje bare fordi den var prinsipiell. Det var ikke alltid lett å forstå hos allmennheten, når store tunge ØKOKRIM tok en borger for et mindre forhold.

Effekten av at saken ble gjort til en sak for ØKOKRIM ble ofte stor gjennom media og av og til kanskje for stor. Det var jo ikke alltid de store kriminelle en etterforsket. Noen ganger måtte en ta saker som var vanskelig for den ordinære politistyrken å prioritere. Av og til var det den beste løsning at andre enn lokalt politi tok saken, særlig der det var stor lokal motstand mot håndhevelsen eller ressursene var knappe.

Politiaksjonen

Lundefuglen ble fredet på Røst i 1989 etter flere år med kraftig bestandsreduksjon. Men mange fortsatte å fange lundefugl til tross for dette. For folket på Røst var denne århundrelange fangsten en del av kystkulturen, selv om kjøttet ikke lenger var like viktig i matauken som før.

For over 10 år siden var jeg ansvarlig for en politiaksjon på Røst som mange fortsatt husker. Fire av øyas ungdommer ble tatt og bøtlagt for ulovlig lundefuglfangst.

« Vi rammes av byfolk som ikke kan tenke seg mennesker i pakt med naturen »

Lensmannen hadde klaget over at få respektert fredningsforbudet. Fylkesmannens miljøavdeling var bekymret. Bestanden av lundefugl var på vei nedover. Men det var vanskelig å håndheve forbudet. De fleste visste når lensmannen nærmet seg.

ØKOKRIM ble kontaktet og i samarbeid med lokalt politi ble det over en helg iverksatt intensivt oppsyn av øya Trenyken. Politiet

mot byråkrater og politi.
– Vi rammes av byfolk som ikke kan tenke seg mennesker i pakt med naturen, åpnet ham møtet med. – Kystfolkets kamp mot naturstalinisme og – Er det noe som er truet, så er det vi som bor her ute, var to andre kraftfulle setninger fra ordføreren.

Folkemøtet krevde at fangsten igjen skulle bli lovlig og de tilstedeværende lovet bløtkake

på øya, etter initiativ fra Arnfinn. Selv om kommunen var liten, var det viktig for befolkningen med et slikt nærpolti, ikke minst av hensyn til å forebygge kriminalitet hos ungdommen. Det skjer noe med et samfunn når ungdommen ikke lenger kjenner politiet, og politiet ikke kjenner ungdommen.

Med på besøket var også daværende politimester Bernt Fr. Moe. Vi hadde et nyttig møte

« Å være ulydig mot loven er nødvendigvis ikke å være ulydig mot Gud »

opprettet en observasjonspost på Hernyken vis a vis Trenyken. Posten ble bemannet av en lokal lensmannsbetjent og Arild Lyssand fra ØKOKRIM. Lyssand var i kontakt med en politibåt som lensmannskontoret hadde bemannet.

Fire ungdommer ble pågrepet under aksjonen for å ha satt opp fangstnett for å fange lundefugl. Ungdommene var ifølge mine kilder greie og samarbeidsvillig. De la kortene på bordet. Guttene sa det som det var, at på Røst hadde folk i generasjoner fanget lundefugl.

Ungdommene ble bøtelagt. En vedtok ikke boten og han ble i herredsretten idømt en bot på 10.000 kroner. Retten tilbakeviste at tradisjonen med lundefuglfangst for matauke skulle være straffefriende. Sorenskriveren uttrykte seg slik: *"Til dette er bare å si at denne tradisjonen selvsagt må stå tilbake for de fredningsbestemmelser som viltloven har innført"*, og han viste til en høyesterettsdom fra 1973.

Saken utløste et voldsomt engasjement, ikke minst når aksjonen ble slått stort opp i både lokale og riksdekkende medier. Oppslaget var ett sted: "KRIPOS-aksjon på Røst." Noen hadde forvekslet ØKOKRIM med et annet politiorgan.

Folkemøtet

Ordfører Arnfinn Ellingsen arrangerte folkemøte på Havly som, ifølge en helsides oppslag i VG, samlet over en tiendedel av øyas befolkning. Arnfinn langet ut

og kronerulling til de som ble bøtelagt.

Det kanskje sterkeste vitnesbyrdet mot ØKOKRIM kom fra daværende sogneprest Werner Hausen. Med støtte i 2. Mosebok 1. kapittel utbasunerte han: "Å være ulydig mot loven, er nødvendigvis ikke å være ulydig mot Gud". Selv Gud var mot pågripelsen av ungdommene.

Reaksjonene på Røst gjorde inntrykk på oss i Oslo, selv om vi bare fikk det presentert gjennom mediene. Egentlig uttrykte folkemøtet på Havly en folkelig styrke og et samhold som det er vanskelig for oss søringer å forstå.

Vennskapet

Det gikk flere år. Jeg hadde aldri glemt den slagkraftige ordføreren på Røst, som også var kjent for den største velgeroppslutning noen ordfører hadde fått i moderne tid. Så ble det til at vi en dag ble kolleger, som statssekretærer i hvert vårt departement. Han kjente neppe min rolle i ØKOKRIM, og jeg var en smule usikker da jeg presenterte meg for ham første gangen. Da han fikk høre om hvem som stod bak "Da ØKOKRIM kom til Røst", åpnet ansiktet seg i det største smil og beste latter en kunne ønske seg. Arnfinn var romsligheten selv. Han ble en av mine nærmeste venner.

Jeg fikk selv sjansen til å komme til Røst våren 2004, nå som Arnfinns gjest. Ikke som politi, men som venn og kollega.

Temaet var viktigheten av å opprettholde lensmannskontoret

med ledelsen i kommunen, hvor konklusjonen var klar: Politiets tilstedeværelse er nøkkelen til et samfunns trygghet.

Jeg var så heldig å kunne få bo hjemme hos Synnøve og Arnfinn under besøket. Synnøve serverte en himmelsk middag med de beste råvarer fra Røst. Selvsagt ikke lundefugl. Arnfinn hadde fått tak i båttransport med hjelp av gode venner ut til Skomvær. Denne båtturen med et par timer på fyret ble en av mitt livs høydepunkter. Vi passerte "åstedet" Trenyken med fuglefjell på fuglefjell.

Det var strålende sol hele dagen. Skomvær fyr var en utrolig opplevelse. For en historisk og nydelig naturperle, det helt ytterste punkt av Norge. I tidligere tider var Skomvær som Karl Erik Harr har beskrevet det i en av sine bøker: "Ytterst i verden".

Jeg husker spesielt samtalen mellom tre voksne gutter – to statssekretærer og en politimester- liggende i gresset foran fyrmesterboligen med blå himmel og stille blått hav så langt du kunne se. Verden sto på en måte helt stille. Det var bare oss, bortsett fra mange fugler. "Mine nye venner".

Teksten er hentet fra et festskrift som Jørn Holme skrev til Arnfinn Ellingsen på hans 60-års dag.

ATV (All Terrain Vehicle): Politiets rolle, oppgaver og utfordringer

► ► ► Små terrenggående kjøretøy kommer til å bli en av politiets største utfordringer på miljør siden i framtida dersom det ikke settes begrensninger på hvem som skal ha tilgang til slike og hvor det kan kjøres.

Av politioverbetjent Nils Roger Duna, miljøkoordinator ved Nord Trøndelag politidistrikt.

Betegnelsen ATV (all terrain vehicle) omfatter en rekke kjøretøykategorier, men felles for alle er at de har egenskaper som gjør at de i større eller mindre grad er terrenggående. I løpet av forholdsvis få år har antall kjøretøy av denne typen økt voldsomt og kan nå ses overalt i tettbygde strøk så vel som i utmark.

Det har også vært en rivende utvikling i tekniske finesser og terrenggående egenskaper. I motsetning til snøskutere, er det vanskelig å fastslå nøyaktig antall ATV'er, da de registreres både som mopeder, MC, traktor og motorredskaper. En del av motorredskapene er heller ikke registreringspliktige.

Dagens situasjon

ATV'ene har i likhet med snøskuteren gjort hverdagen lettere for mange som driver med utmarksbasert næringsvirksomhet gjennom landbruk, skogbruk og reindrift. Slik sett representerer kjøretøykategorien en positiv nyvinning. Det er da heller ikke en fornuftig, lovlig bruk og det enkelte kjøretøy som representerer problemet, men summen av mange kjøretøy, aksjonsradius og den store kategori av befolkningen som går til innkjøp av slike kjøretøy uten annet formål enn fornøylespreget kjøring.

Produsenter, importører og selgere av ATV'er ser et stort potensial i dagens marked. Dette har flere årsaker, men generelt sett går samfunnsutviklingen i retning av at uansett aktivitet som utøves skal det streves og slites minst mulig, samtidig som ting skal gå raskest mulig. Det er i dag for eksempel få som aksepterer å gå lengre strekninger med tung bær for å tilbringe helger og ferier på hytta. Kombinert med aggressiv markedsføring og stor kjøpekraft i befolkningen ligger det her store fortjenestemuligheter.

Vi ser også en utvikling med stadig flere ATV'er på veier og i tettbygde strøk. Mange steder representerer dette allerede en stor trafikal utfordring.

Kjøp og bruk av ATV

Tidligere var utøvere av primærnæringene i overvekt, men utviklingen har raskt gått i retning av at stadig større grupper skaffer seg ATV. Ikke minst har det de siste årene vært en stor økning i visse ungdomsmiljøer. Svært få av kjøperne klarer å unngå fristelsen til å benytte kjøretøyene i utmark.

Enkelte steder ser vi sågar tendenser til at kjøperne er de samme gruppene som kjører ulovlig med snøskuter i utmark om vinteren, samtidig som de

også bedriver andre former for kriminalitet. Det kan vel heller ikke oppfattes som annet enn et bevisst ønske om å gjøre kontrollmyndighetenes arbeid vanskelig når noen av miljøene går til det skritt å kjøpe inn flere identiske kjøretøy hva type og farge angår. I vårt politidistrikt har vi eksempel på at et bestemt miljø kjøpte inn hele åtte identiske kjøretøy. Kjøretøyene ble i tillegg registrert samtidig slik at registreringsnumrene ble like, unntatt siste siffer. Når siste sifferet i registreringsnummeret til alt overmål teipes over, blir identifisering vanskelig og tidkrevende.

I likhet med snøskuter ser vi også ved kjøp og bruk av ATV at holdningen til registrering, gyldig førerkort, adferd og promillekjøring er annerledes enn ved bruk av bil. Ikke minst registreres det at voksne i stor grad lar mindreårige få kjøre ATV både i utmark, på gårdstun og innmark. Dette har ved flere tilfeller resultert i ulykker som kunne fått katastrofale følger. Blant annet er det eksempel på mindreårige som har kjørt ut i elv og nesten druknet.

Lovverket og ATV

Ved kjøring i utmark er det i utgangspunktet samme regelverk

for snøskuter og ATV, men motorferdselsloven med forskrifter har i enkelte tilfeller strengere krav for kjøring på barmark enn på snødekt mark. Kjøring med ATV i verneområder reguleres normalt også i verneforskrifter hjemlet i naturvernloven. I tillegg har reindriftsloven § 10 bestemmelser om kjøring i forbindelse med reindrift. Viltloven § 21 regulerer bruk av motoriserte kjøretøy ved jakt og fangst, mens våpenloven med forskrifter regulerer frakt og oppbevaring av våpen ved bruk av motorkjøretøy.

Motorferdselsloven § 3 setter et totalforbud mot bruk av ATV i utmark. Unntaket fra dette er kun tillatelser med hjemmel direkte i motorferdselsloven § 4 eller nasjonal forskrift §§ 2 og 3. Kjøring med hjemmel i de nevnte paragrafene krever ikke at det medbringes dokumentasjon fra kjørerens side. Ved all annen kjøring i utmark kreves det dispensasjon fra vedkommende kommune for at kjøringen skal være lovlig. Kommunens dispensasjon skal medbringes ved kjøring.

Vegtrafikklovens bestemmelser gjelder også for ATV. Disse er til dels svært uoversiktlige, og i slutten av denne artikkelen er det forsøkt laget en strukturert oversikt over gjeldende regelverk for ATV og snøskuter i forhold til førerkort, registrering, skiltfarge, kjøring på veg, hjelmpåbud og type hjelm. Det antas at denne oversikten kan være til vesentlig hjelp for politiet i forbindelse med kontroll av slike kjøretøy.

Hvilke føringer er gitt til politiet i forhold til barmarkskjøring?

Over mange år har politiet i sitt arbeid med motorferdsel i utmark

mottatt en rekke både generelle og konkrete føringer. Jeg skal her nøye meg med å sitere noen føringer fra de to siste årene. Gjennom Stortingsmelding nr. 42 (Politirølemeldingen 2005) ble det fastlagt at: *"Departmentet ønsker en sterkere synliggjøring av en koordinert og målstyrt kontroll- og oppsynstjeneste rettet mot miljøkriminalitet under politiets ledelse"*.

I Stortingsproposisjon nr. 1 (2005 – 2006) fra Justisdepartementet ble det blant annet konstatert at: *"Særlige utfordringer er knyttet til ulovlig snøskuter- og barmarkskjøring"*. Dette gjentas i St.prp. nr 1 (2006 – 2007), og understøttes i Miljøverndepartementets proposisjon for samme tidsrom.

Riksadvokaten understreker i sitt rundskriv 1523/88 at overtredelser av motorferdselsloven er en krenkelse av naturmiljøet, og at overtredelser av reglene må tas alvorlig ved at både etterforskning, påtalemessig avgjørelse og irettesetning bør skje raskt. Bøtene må settes så høyt at de har betydelig preventiv virkning, og ved særlig skadelige eller gjentatte overtredelser vil det være riktig å vurdere inndragning av kjøretøy.

Kontrollvirksomheten

Som vi ser er føringene fra sentrale myndigheter til politiet klare. Kontrollvirksomheten ved ulovlig kjøring i utmark er likevel ofte vanskelig og avansert politiarbeid i krevende miljøer. I mange tilfeller er det liten forståelse for at politiet bruker ressurser på slikt arbeid, også langt inn i enkelte politiske miljøer.

Hele spektret av kontrolltyper er aktuelt å benytte. Basisen for all

kontrollvirksomhet er imidlertid kunnskaper om "rikets tilstand" i form av etterretningsopplysninger og kartlegging, slik at kontrollene kan utføres mest mulig målrettet i forhold til det vi ønsker å oppnå. Stikkord i denne sammenhengen er problemorientert politiarbeid (POP). Politiet må før kontroller gjennomføres analysere hva som ønskes oppnådd, eksempelvis observasjon/kartlegging med tanke på senere aksjoner, forebyggende effekt ved størst mulig synlighet og antall kontrollerte, eller å "få tatt" personer som utøver straffbare forhold. Ut fra hva som ønskes oppnådd må det velges en kontrolltype som tilfredsstiller vårt mål/behov. I mange tilfeller er det helt klart behov for å tenke utradisjonelt og "spenstig" dersom man skal komme den ulovlige kjøringen til livs.

Det spesielle i forhold til kontroll med ulovlig motorferdsel i utmark er at det her også handler om kjøretøy. Vel så ofte som det kjøres i strid med motorferdselsloven foreligger det overtredelser av vegtrafikklovens bestemmelser i forhold til førerkort, registrering, promille, fart, hjelmbbruk og adferd m.v.. Det faktum at kontrollene opp mot ulovlig motorferdsel er krevende, og at det i tillegg handler om kjøretøy, gjør at politiet hele tiden må være bevisst på at denne tjenestetypen må ledes og koordineres av politiet, selv om vi benytter personell som er tildelt begrenset politimyndighet innenfor motorferdselsloven. Politiet kan her ikke løpe fra sitt ansvar.

Les om revisjon av motorferdselsloven på side 29 og artikkelen om luftputebåter på side 15.

Terrengkjøretøy – typer og krav

Type kjøretøy	Fører kort pliktig/lovlig type fører kort	Reg.pliktig/skilt- farge	Kan/kan ikke kjøre på vei	Påbudt med hjelme	Type hjelme
3- eller 4-hjuls moped	Ja Klasse M147 eller M146 18 år dersom egenvekten er større enn 150 kg Kl. T. Dersom egenvekten er over 150 kg må man være fylt 18 år Kl. A1, dersom over 18 år Kl. B eller tyngre	Ja Hvite skilt (overalt) Sorte/gule skilt (utenfor off.veg)	Ja, dersom de har hvite skilt. Nei, moped med sorte/ gule skilt kan kun kjøre utenfor vei.	Ja	Godkjent styrthjelme
2-hjuls MC	Ja Kl. A (lett) 16 år Kl. A (mellomtung) maks. 250 kg. Kl. A (tung) 21 år, men 20 år dersom han har hatt fører kort i min. 2 år	Ja. Hvite skilt (over alt) Sorte/gule skilt (utenfor off. vei)	Ja, dersom de har hvite skilt Nei, MC med sorte/gule skilt kan kun kjøre uten- for vei.	Ja	Godkjent styrthjelme
3-hjuls MC	Ja Min. Kl. B	Ja Hvite skilt (overalt) Sorte/gule skilt (utenfor off.veg)	Ja, dersom de har hvite skilt Nei, MC med sorte/gule skilt kan kun kjøre uten- for veg.	Ja	Godkjent styrthjelme
4-hjuls MC	Ja Min. Kl. B	Ja Hvite skilt (over alt) Sorte/gule skilt (utenfor off.vei)	Ja, dersom de har hvite skilt Nei, MC med sorte/gule skilt kan kun kjøre utenfor vei	Ja	Gokjent styrthjelme
4 eller 6- hjuls traktor	Ja Kl. T som er utstedt før 1. januar 2005 er som før og med ubegrenset vekt. Kl. T dersom fører kortet er tatt 1. januar 2005 eller senere. Maks 40 km/t og 2,5 tonn. Etter fylte 21 år eller med 2 års erfaring, maks. 40 km/t. Det er da ubegrenset vekt. Kl. B eller tyngre	Ja Hvite skilt (over alt) Sorte/gule skilt (utenfor off.vei)	Ja, dersom de har hvite skilt. Nei, dersom de har sorte/ gule skilt	Nei	
6-hjuls traktor	Ja Kl. T Kl. B eller tyngre	Ja Hvite skilt (overalt) Sorte/gule skilt (utenfor off. vei)	Ja, dersom de har hvite skilt. Nei, dersom de har sorte/gule skilt. De har da en anmerkning i instruk- sjonsbok og på klebelapp	Nei	
Beltemotor- sykkel	Ja Kl. S eller T Kl. A Kl. B, samt de tyngre klas- sene	Ja Hvite eller sorte/gule	Nei, det er forbud mot å benytte beltemotorsykkel på vei. Unntak fra denne bestemmelsen framgår av egen forskrift om bruk av snøskuter på offentlig vei og ev. lokal forskrift fra Veimyndighetene for de enkelte fylker. De som kommer inn under unntaket og kan kjøre på vei må ha hvite skilt.	Ja	Det kan benyttes godkjent CE-merket alpinhjelme
Motorredskap	Se fører kortplikt pkt. 16.4	Se reg.plikt pkt. 16.3.1 og 16.3.2	Se reg.plikt pkt. 16.3.1 og 16.3.2	Nei	

Terrengekjøretøy – krav til førerkort og registrering

16.3.1

Registreringsplikten

Motorvogn skal være registrert, jf. vtrl. § 15, 1. ledd.

16.3.2

Unntak fra registreringsplikten

Departementet kan unnta bestemte grupper av kjøretøy eller bestemt bruk av kjøretøy fra registreringsplikten m.m. etter vtrl. § 15, jf. § 16, 1. ledd. Konkret gjelder dette:

- leketøy (pr. definisjon maks. 6 km/t og maks. 50 kg).
- traktor/motorredskap som føres av gående.
- traktor med og uten tilhenger konstruert for fart under 20 km/t.
- traktor/motorredskap med og uten tilhenger som er konstruert for fart under 50 km/t.

Unntak: Disse er allikevel registreringspliktige dersom de er konstruert for fart over 20 km/t og er innrettet for person eller godstransport, til trekking av annet kjøretøy, og bruk på offentlig vei:

- motorredskap, med og uten tilhenger, som er konstruert for fart over 50 km/t og som bare brukes utenfor vei. Kryssing av offentlig vei er tillatt.
- tilhenger til registreringspliktig traktor eller motorredskap når tilhengeren bare brukes utenfor offentlig vei. Kryssing av offentlig vei er tillatt.
- tilhenger/slede til belte-motorsyssel
- tilhenger til beltebil når tilhenger bare brukes utenfor offentlig vei. Kryssing av offentlig vei er lovlig.
- traktor/motorredskap med og uten tilhenger som føres utenfor offentlig vei når de har maks. hastighet på 30 km/t. Kryssing av vei er tillatt.
- det foreligger heller ikke registreringsplikt i forbindelse med organisert trenings- og konkurransekjøring på lukket bane eller annet avsperrert område i regi av motorsportforbund.

16.4. Førerkortplikten.

Den som skal føre motorvogn må ha gyldig førerkort, evt. gyldig kompetansebevis, for vedkommende gruppe av motorvogn, jf. vtrl. § 24, 1. ledd.

16.4.1. Unntak fra førerkortplikten

Det er følgende unntak fra førerkortplikten:

- traktor/motorredskap som føres av gående.
- når man er fylt 16 år, og har nødvendig ferdighet, kan det føres motorvogn med totalvekt på maks 3500 kg dersom maks. hastighet ikke overstiger 10 km/t dersom kjøringen skjer utenfor offentlig vei. Kryssing av offentlig vei er tillatt.
- når man er fylt 16 år, og har nødvendig ferdighet, kan det føres traktor/motorredskap med og uten tilhenger som har maks. hastighet 40 km/t dersom kjøringen skjer utenfor offentlig vei. Kryssing av offentlig vei er tillatt.
- det foreligger heller ikke førerkortplikt i forbindelse med organisert trenings- og konkurransekjøring i henhold til forskrift om motorsport §§ 2 og 5 på lukket bane eller annet avsperrert område i regi av motorsportforbund.
- den som har førerkort klasse B kan i garasjehus, bilverksteder og industriområde flytte "store kjøretøy".
- Forsvaret og Sivilforsvaret har særregler som gjør at man med forutgående opplæring og med utstedt kompetansebevis kan føre "store kjøretøy" med klasse B.

16.5. Annet – presiseringer

16.5.1. Ombygging fra motorsyssel til traktor

En 3- eller 4-hjuls motorsyssel som er EU-godkjent kan ombygges til traktor. En traktor må være konstruert for å trekke, skyve, bære, drive forskjellige arbeidsredskap. For 3- eller 4-hjuls motorsyssel gjøres dette ved å montere 3-pkt. kobling og tilhengerfeste.

16.5.2. Nærmere om skiltefarge og bruksområde

Kjøretøy som har skilt med sorte bokstaver på hvit bunn kan kjøres både på veg og i terrenget. Kjøretøy som har skilt med gule bokstaver på sort bunn tillates benyttet kun utenfor veg, men kan krysse veg. I tillegg tillates kjøring på ikke-offentlig veg åpen for allmenn ferdsel.

På tokt med KV Nordkapp

►►► Vi mønstret på i Longyearbyen om kvelden den 21. august. Dagen etter lettet vi anker og stevnet ut Adventfjorden og Isfjorden med kurs mot Prins Karls Forland. Ikke visste vi helt hvor toktet bar hen, noe for øvrig heller ikke store deler av befalet visste. Toktet er væravhengig og en må påregne at det kan dukke opp hasteoppdrag som må prioriteres.

Av spesialletterforsker Per Knut Vistad og politiadvokat Thomas Skjelbred, ØKOKRIM.

I statsbudsjettet for 2004 (St.prp. nr. 1 (2003-2004)) ble det fremhevet som viktig at politiet retter særlig oppmerksomhet mot oljeforurensning fra skip og utslipp av miljøgifter til sjøen.

Som første ledd i kompetansehevning på dette feltet arrangerte derfor ØKOKRIM to seminarer om etterforskning av oljeforurensning fra skip for landets politidistrikter, et i november 2004 og det neste i mars 2005. På seminarene ble det bl.a. diskutert de utfordringene vi står overfor på dette miljøområdet. Særlig behovet for et nært samarbeid mellom de ulike aktørene ble fremhevet som viktig. I tillegg var det uklart hvor langt politiets myndighet til å gripe inn overfor utenlandske skip strekker seg.

For å bygge opp kompetanse på området deltok derfor artikkelforfatterne på tokt med KV Nordkapp i Barentshavet én uke i august i år.

Hele toktet gikk over 3-4 uker og innen vi kom om bord hadde KV Nordkapp hatt mange ulike oppdrag; deltagerne på Svalbardkurset

var transportert opp fra Longyearbyen til Ny-Ålesund, redningsmannen på helikopteret hadde reparert en jordingsfeil i en 40 meter høy antenne på Bjørnøya og helikopteret var benyttet for å hente inn igjen en forskningsstasjon for Polarinstituttet som skulle tilbake til fastlandet. Kystvaktskipet var også blitt anropt av en russisk tråler som anmodet om bistand etter at en fisker hadde fått en trålwire over hoftekammen og trengte legehjelp.

Krevende oppgaver i rom sjø
Kystvaktens primæroppgave i fredstid er å hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter i havområder under norsk jurisdiksjon og i indre kystfarvann. For å kunne løse sine oppgaver er Kystvakten gitt begrenset politimyndighet og inspeksjons-/kontrollmyndighet, samt rett til å iverksette tvangstiltak.

Som følge av økt håndheving fikk vi høre om nylige oppbringelser av spanske trålere som drev med ulovlig fiske. Blant annet forsøkte en av trålerne å dumpe fisk i sjøen når kystvaktskipet nærmet seg. I tillegg fikk vi informasjon om

et spennende og banebrytende samarbeid med russisk kystvakt.

Resten av toktet var rettet mot fiskeriinspeksjon. Vi fikk delta som observatører under inspeksjoner om bord på både norske og russiske fiskefartøy. Slik inspeksjon omfatter kontroll av fiskeredskap, hvorvidt bestemmelsene om minstemål blir overholdt, kontroll av fangsten med tanke på eventuell innblanding av ulovlige fiskeslag og ettersyn av skipets dokumentasjon i form av sertifikater og fangstdagbok. På en av de russiske trålerne som ble inspisert var båtens kallesignal dekket til. Formålet med denne måten å skjule identiteten på var muligens å kunne sjonglere mellom de ulike fiskerisonene uten å bli registrert.

Entring av fiskefartøy fra lett båten Sjøbjørn på KV Nordkapp kan for øvrig være en krevende øvelse i urolig sjø.

En ressurs som kan benyttes
For å holde kompetansen til mannskapet vedlike ble det ofte igangsatt ulike øvelser – mann over bord, havaritrening med brann og røykutvikling,

« På en av de russiske trålerne som ble inspisert var båtens kallesignal dekket til »

funksjonstest av kanon og vannkanon og sanitetsopplæring.

En av maskinistene brifet oss i maskinrommet om oljefiltreringsutstyret om bord. Bevisst og ubevisst feil bruk av slikt utstyr, i strid med reglene i MARPOL-regelverket, er et relativt omfattende internasjonalt problem. Brudd på disse bestemmelsene er sterkt fokusert og håndheves aktivt i mange land det er naturlig for Norge å sammenligne seg med. Vi holdt et innlegg om bevissikring i slike saker for befalet om bord.

Et problem med etterforskning av saker som omhandler forurensning fra skip er områdets internasjonale karakter. Skipsfarten er gjennomgående regulert av folkeretten og internasjonal privatrett hvilket gjør at etterforskning og påtalebehandling ofte oppleves som u håndgripelig, selv for politi- og påtalemyndighet og andre statlige aktører på området. Det må erkjennes at politiet

generelt har liten erfaring med etterforskning av denne typen saker, og det finnes lite rettspraksis på området. Samtidig vet vi at den økende skipstrafikken langs Norskekysten innebærer økt fare for forurensning slik at behovet for kompetanse i større grad vil bli etterspurt i årene som kommer. Inntil 2006 var det høyeste forelegget som er ilagt på dette området 250.000 kroner. I desember i fjor ble imidlertid selskapet Seatrans DA ilagt et forelegg på 2,8 millioner kroner etter et utslipp av olje utenfor kysten av Frankrike.

Hele kystvaktorganisasjonen representerer en profesjonell og etter vår mening unik ressurs ved håndheving av ulike regelverk til sjøs. Etater som forvalter andre områder bør merke seg kompetansen som finnes hos Kystvakten.

Bilder fra Kystvaktturen.
Foto: Kystvakten, og Per Knut Vistad/Thomas Skjelbred, ØKOKRIM.

Kjennelse i Høyesterett:

Fiskerivernsonen ved Svalbard og forholdet til EMK

Av førstestatsadvokat Lars Fause, Troms og Finnmark statsadvokatembete. Foto: Illustrasjonsfoto fra Svalbard.

Høyesterett har i kjennelse av 27. november 2006, sak HR-2006-01997-A, behandlet anker fra to spanske fiskebåtskipper som var bøtelagt for ikke å ha ført fangstdagbok for torsk og, for den enes vedkommende, også feilrapportering av torsk fanget i fiskevernsonen ved Svalbard.

Høyesterett behandlet også anken fra rederiet som på grunn av disse forholdene var dømt til inndragning. Ankesaken reiser flere spørsmål i tilknytning til fiskevernsonen ved Svalbard, forholdet til Svalbardtraktaten, samt forholdet til EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1.

Kjennelsen slår klart fast at Regjeringen var i sin fulle rett til å etablere en fiskevernsonen ved Svalbard i 1977. Det slås også klart fast at norske myndigheter har adgang til å regulere fisket i sonen, kontrollere fiskefartøy og håndheve brudd på fiskerilovgivningen. Det slås også fast at Kystvaktsskvadron Nord har utøvd fiskerijurisdiksjon på en ikke-diskriminerende og god måte i snart 30 år. Kystvakta og påtalemyndigheten kan etter dette fortsette sin praksis i fiskevernsonen som før, i trygg forvisning om at dette skjer innenfor nasjonal lovgivning og folkerettslige skranker. Praksisen med delt myndighet mellom påtalemyndigheten og Fiskeridirektoratet i forhold til å utferdige forelegg og inndra fiskeritillatelse kan også forsette som før.

Nærmere om saksforholdet

Saksforholdet var i korte trekk at to spanske fiskefartøy, såkalte

“partrålere”, rutinemessig ble inspisert av Kystvakta i Fiskevernsonen ved Svalbard den 30. mai 2004. Under inspeksjonen avdekket Kystvakta betydelig misforhold mellom nedtegnelsene i fangstdagboka og oppbevart fangst. På grunnlag av dette ble det besluttet at fartøyene skulle oppbringes til Tromsø. Den 2. juni 2004 utferdiget Troms politidistrikt inndragningsforelegg mot rederiet og forelegg til hver av skipperne. Foreleggene ble ikke vedtatt. Fiskeridirektoratet traff den 7. juni 2004 vedtak om tilbaketrekning av fisketillatelse for 2004 i Norges økonomiske sone for begge fartøyene.

Ved Nord-Troms tingretts dom av 20. desember 2004 ble skipper A ilagt en bot på 30.000 kroner, skipper B en bot på 20.000 kroner og rederiet en inndragning av 1,4 millioner kroner samt saksomkostninger med 20.000 kroner. De domfelte anket dommen i sin helhet inn for Hålogaland lagmannsrett, der ankene ble tillatt fremmet. Ved Hålogaland lagmannsretts dom av 24. februar 2006 ble ankene fra de to skipperne forkastet. Rederiet ble ilagt samme reaksjon som i tingretten. De domfelte anket lagmannsrettens dom inn for Høyesterett, hvor ankene ble tillatt fremmet.

Ankende part gjorde i grove trekk gjeldende at fiskevernsonen ved Svalbard mangler internrettslig hjemmel og at forskriften av 1977 om opprettelsen av fiskevernsonen lider av saksbehandlingsfeil. Det ble videre anført at fiskevernsonen mangler folkerettslig hjemmel. De gjorde også gjeldende at

norske myndigheter diskriminerer spanske fiskere i forhold til fiskere fra andre nasjoner, særlig i forhold til russiske fiskere. En slik diskriminering ble hevdet å være i strid med Svalbardtraktaten, SP artikkel 26, EMK artikkel 14 samt den alminnelige likhetsgrunnsetning i norsk rett. Rederiet fremholdt også at straffesaken for deres del måtte avvises med grunnlag i EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1 (P 7-4).

Fiskevernsonen

Høyesterett kom til at forskrift om opprettelse av fiskevernsonen av 1977 har nødvendig internrettslig hjemmel i lov om Norges økonomiske sone av 1976 § 5. Forskriften viser riktig nok ikke til noen bestemt paragraf i loven som hjemmel, men det foreligger ingen saksbehandlingsfeil etter forvaltningsloven § 38 som kan medføre ugyldighet.

Høyesterett la videre til grunn at fiskevernsonen ved Svalbard har folkerettslig hjemmel. Både loven om Norges økonomiske sone og forskriften om opprettelse av fiskevernsonen ved Svalbard ble gitt lenge før havrettskonvensjonen (HRK) ble vedtatt og ratifisert. Dette viser at man fra norsk side ikke har ansett HRK som nødvendig rettslig grunnlag for opprettelsen av fiskevernsonen, hvilket også er i samsvar med gjeldende folkerett. Det er på det rene at det foreligger folkerettslig sedvanerett for opprettelse av såkalte fiskerisoner. Forsvarerens anførsler om at fiskevernsonen ved Svalbard er etablert i strid med HRK ble ikke tatt til følge. Ordningen med en ikke-diskriminerende fiskevernsonen ble

heller ikke ansett å være i strid med HRKs bestemmelser om en eksklusiv økonomisk sone.

Ingen diskriminering

Forsvarernes anførsler om at norske myndigheter diskriminerer spanske fiskere i forhold til fiskere fra andre nasjoner, særlig i forhold til russiske fiskere, førte heller ikke frem. Under henvisning til Rt.1996 side 624 fant ikke Høyesterett grunn til å drøfte hvorvidt Svalbardtraktaten får direkte eller analogisk anvendelse i fiskevernsonen rundt øygruppen. Etter en gjennomgang av hvilke regulerings- og håndhevels tiltak som er iverksatt i fiskevernsonen, fant ikke Høyesterett det nødvendig å ta stilling til om den norske fiskeriforvaltningen i alle tilfeller oppfyller kravene

i Svalbardtraktaten artikkel 2 og 3. Det forelå under ingen omstendigheter noen forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonal tilknytning som kunne gi grunnlag for å frifinne de ankende parter eller for at straffesaken mot dem skal avvises. Heller ikke anførselene om at det forelå brudd på SP artikkel 26 eller den alminnelige likhetsgrunnsetning i norsk rett førte frem.

EMK

Høyesterett la videre til grunn at det ikke forelå brudd på EMK protokoll 7-4 i saken mot rederiet. Fiskeridirektoratets tilbaketrekning av fisketillatelse den 7. juni 2004 ble ansett som straff i EMKs forstand, hvilket ikke var bestridt av påtalemyndigheten. Det ble

her vist til Rt. 2003 side 264 og 2004 side 1500. Høyesterett holdt det åpent hvorvidt politiets inndragningsforelegg av 2. juni 2004 gjaldt som straff i EMK protokoll 7-4s forstand. Det avgjørende for saken var imidlertid at det her åpnes for en viss adgang til å konstatere skyld og sanksjonere i to parallelle prosesser, såfremt det er "sufficiently close connection between them, in substance and in time". Høyesteretts drøftet blant annet betydningen av EMDs praksis i saken R.T mot Sveits (nr. 31982/96), Nilsson mot Sverige (nr. 73661/01), samt Rt. 2002 side 1216 og Rt. 2002 side 557.

Ankene ble etter dette forkastet. Kjennelsen er enstemmig.

Ulovlig bygging i strandsonen

Av politiadvokat Arne Kjønstad, Agder politidistrikt.

Skudeholmensaken

I miljøkrim nr. 2/3 2006 s. 16 er "Skudeholmensaken" omtalt. Saken er nå behandlet i Agder lagmannsrett, som i kjennelse av 6. november 2006 forkastet entreprenørens anke over straffutmålingen. I tingretten fikk entreprenøren en bot på 100.000 kroner. Tiltakshaver anket også dommen, men trakk anken kort tid før saken skulle opp. Et annet aspekt ved saken er tiltakshavers totale kostnader knyttet til de ulovlige tiltakene. Kostnadene er nå trolig godt over 1 million kroner; bot på 200.000 kroner, dagbøter til kommunen på over kr 400.000 kroner, kostnader til advokatbistand, samt bygging av de ulovlige tiltakene og tilbakeføring av disse. Et prosessuelt poeng knyttet til bevisføringen i lagmannsretten, var at aktor fikk medhold i avskjæring av samtlige dokumentbevis som forsvarer ønsket å fremlegge. Disse ble tillatt ført i tingretten. Entreprenøren har påkjært lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett. Tiltakshaver har for øvrig saksøkt Lillesand kommune hva gjelder dagbøtene.

Torvigasaken

Kristiansand tingrett avsa 8. november 2006 dom i "Torvigasaken". Saken gjelder foretaket Torviga AS som uten byggetillatelse fikk oppført en fritidsboligliknende låve på 98 m², rev en sjøbod uten tillatelse og foretok et terrenginngrep over ca. 180 m² ved uttak av stein. Både låvebygningen og sjøboden lå i regulert område med reguleringsstatus bevaring. Tingretten frifant tiltakshaver for terrenginngrepet. Tiltakshaver hevdet i retten at låven var bygget i god tro. Han hadde sendt inn byggesøknad og startet byggingen

etter 3 uker, da han hevdet at han trodde at tiltaket var "enkelt tiltak". Når svaret på søknaden fra kommunen kom etter ca. 6 uker, fikk tiltakshaver avslag på byggesøknaden. Retten trodde ikke på tiltakshavers forklaring, og ila foretaket, som eier eiendommen, en bot på 260.000 kroner. Entreprenøren som hadde hjulpet til med å reise låven, fikk en bot på kr 50.000 kroner. Påtalemyndigheten har anket frifinnelsen for terrenginngrepet. Det er også bebudet anke fra motparten.

SABIMA – biologenes paraply

► ► ► SABIMA (Samarbeidsrådet for biologisk mangfold) er en paraplyorganisasjon med formål å fremme bevaringen av truede plante- og dyrearter og naturtyper i Norge. Truet natur og ulovlig innførsel og utsetting av fremmede arter er til stadighet aktuelle problemstillinger i Norge.

Av rådgiver Anne Kjersti Narmo, SABIMA. Foto: Arne Jakobsen. Orkideen rød skogfrue (*Cephalanthera rubra*) er rødlistet og fredet.

I mer enn hundre år har Norge hatt foreninger for folk med en biologifaglig tilnærming til natur. Først ute var Nyttevekstforeningen (1902), som nå heter Norges sopp- og nyttevekstforbund. Så kom Norsk entomologisk forening (for insektinteresserte) i 1904. Siden kom foreninger innen botanikk, zoologi, ornitologi og mange andre. Interessen og spesialkunnskapen i disse foreningene har brakt fram det meste av den kunnskapen som finnes om utbredelsen av planter og dyr her i landet.

For at all denne kunnskapen bedre skulle få innflytelse på forvaltning og politiske prosesser ble SABIMA opprettet i 1996. Elleve landsdekkende biologiske foreninger er i dag med under denne paraplyen. Til sammen har foreningene over 18.500 medlemmer og rommer de fleste biologiske fagfolkene samt de fleste dyktige amatørbiologene i Norge. Å samle all denne spisskompetansen i et nettverk har vist seg svært virkningsfullt. Det finnes knapt et biologisk spørsmål nettverket ikke kan svare på i løpet av kort tid, noe som har gitt organisasjonen stor troverdighet i

politiske og administrative miljøer.

SABIMA er opptatt av at rådene som gis, og i særdeleshet politiske og administrative beslutninger, har et solid faglig fundament. Den arts- og naturkunnskapen Norge har må organiseres og integreres bedre og tas i bruk i en føre-var-tilnærming. SABIMA arbeider for å få ressurser til å kunne gjøre denne jobben

SABIMA arbeider også for at offentlige og private instanser med ansvar for naturforvaltning, ikke minst kommunene, skal ha biologisk kompetanse. Slik kan Norge få den kunnskapsbaserte forvaltningen myndighetene satser på.

Av større viktige saker SABIMA har arbeidet mye med de siste årene er ny naturmangfoldlov og havressurslov, forvaltningsreform (nye regioner), EUs rammedirektiv for vann, introduserte arter, skogsertifisering, kommunal kartlegging av biomangfold og ikke minst rødlisteprojektet. I dette prosjektet koordinerer SABIMA feltarbeidere som kartlegger og overvåker planter, sopp og insekter som finnes på

rødlisten. Ny nasjonal rødliste ble lansert 6. desember, og SABIMA har hatt et tett samarbeid med Artsdatabanken¹ som er ansvarlig for utformingen av denne nye lista over truede arter. I tillegg til å følge artenes bestandsutvikling, oppdager ofte feltbiologene flora- og faunakriminalitet. For etterforskere i politiet kan det være nyttig å kontakte nettverket for å komme i kontakt med personer med lokal tilhørighet og spesialkunnskap om forskjellige arter.

¹Artikkel om Artsdatabanken stod på trykk i miljøkrim nr 1/2006

Hva er SABIMA?

SABIMA er en paraplyorganisasjon for de biologiske foreningene i Norge

Følgende 11 foreninger er under SABIMA-paraplyen:

1. Forum for Natur og Miljø
2. Kulturøkologene
- Norges sopp- og nyttevekst-forbund
3. Norsk Biologforening
4. Norsk Botanisk Forening
5. Norsk entomologisk forening
6. Norsk Limnologisk Forening
7. Norsk Ornitologisk Forening
8. Norsk Zoologisk Forening
9. Norske Havforskeres Forening
10. Seksjon for toksikologi v/ NSFT

Sekretariatet består av 4,5 årsverk, som suppleres med personer som er innom via engasjementer, prosjekter og arbeidstiltaksordninger.

Hva gjør SABIMA?

I tillegg til å koordinere og styrke medlemsforeningenes arbeid, skal SABIMA fylle følgende roller:

Pådriver

SABIMA skal være en aktiv pådriver i forhold til sentrale forvaltningsmyndigheter og politiske miljøer.

Kritiker

SABIMA skal på et faglig og saklig grunnlag være en aktiv kritiker av ulike aktører innenfor areal- og naturforvaltningen.

Premissleverandør

SABIMA skal være en viktig premissleverandør i arbeidet for vern og en bærekraftig forvaltning av biologisk mangfold.

Kunnskapsutvikler

SABIMA skal være en viktig aktør i arbeidet med å bygge opp kunnskap om biologisk mangfold.

SABIMA kan kontaktes på telefon
22 36 36 41 – 22 36 36 42
22 20 06 66

E-post: sabima@sabima.no

Det fins også mye informasjon på nettsidene: www.sabima.no

Nye lover og forskrifter 2006

Sterkere virkemidler mot sosial dumping

Fra 1. desember kan Arbeidstilsynet stanse bedrifter med uverdige forhold for arbeidsinnvandrere. Utvidelsen av Arbeidstilsynets sanksjonsmulighet, som kommer i lov om allmenngjøring av tariffavtaler og utlendingsloven, gir Arbeidstilsynet samme mulighet til å bruke pålegg, stansing og tvangsmulkt som de har etter arbeidsmiljøloven.

Lov om endringer i arbeidsmiljøloven – varsling

Ved lovendring av 1. desember 2006 er det gjort endringer i arbeidsmiljøloven når det gjelder arbeidstakers rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten, vern mot gjengjeldelse ved varsling og om plikt for arbeidsgiver å legge til rette for slik varsling.

Forbud mot ftalater

Norge har siden 1999 hatt forbud mot stoffgruppen ftalater i leker og produkter til barn under tre år. SFT har foreslått at ftalater fra 1. januar 2007 også forbyes i leker som er beregnet på de større barna. Ftalater brukes til å gjøre ulike produkter av plast mykere. Det nye forbudet fra 2007 skal gjelde dersom konsentrasjonen av ftalater i den eller de deler som er myknet, er over 0,1 vektprosent. Risikoen ved ftalater i leker oppstår når barn suger eller tygger på leketøy.

Nye krav til avfallsprodusenter og -deponier

EUs regelverk for karakterisering og mottak av avfall på deponier (vedlegg II i deponidirektivet) er nå implementert i avfallsforskriften. De nye kravene vil gjelde fra 1. januar 2007.

Endringene i kapittel 9 i avfallsforskriften implementerer EUs rådsbeslutning om kriterier og framgangsmåter for mottak av avfall på avfallsdeponier (2003/33EF). Endringen innebærer at deponiet får større kontrolloppgaver av avfall før det tillates lagt på deponiet. Avfall som ikke oppfyller kravene i regelverket, skal avvises ved deponiet og driftsansvarlig plikter å melde fra om det avviste avfallet til tilsynsmyndigheten.

Tilsynsmyndigheten for kommunale deponier er Fylkesmannen. For industriinterne deponier er myndigheten den som har ansvar for den generelle tillatelsen, enten SFT eller Fylkesmannen.

Pressen krever fri kjøring i utmark

Norsk presseforbund ønsker en generell tillatelse for journalister til å kjøre i utmark. Ifølge Naturvernforbundets magasin Natur og Miljø er det juridisk rådgiver Ina Lindahl i presseforbundet om sier dette i en kommentar til NRK Sámi Radio. -Dispensasjonspraksisen fungerer ikke bra nok for media. Prosessen kan normalt ta to til seks uker. Dette systemet går ut over pressens dekning blant annet av akutte situasjoner og hendelser hevder Lindahl.

Både Naturvernforbundet og Kautokeino kommune, som er kjent som en av de mest velvillige kommunene når det gjelder å gi tillatelser til motorferdsel i utmark, mener presseforbundets forslag går for langt.

Ulovlig graving og sprengning i Bergen

To grunneiere og entreprenøren som utførte sprengnings- og gravearbeider på en boligeiendom i Bergen er ilagt forelegg av ØKOKRIM for overtredelse av plan- og bygningsloven og kulturminneloven

Boligen er en stor villa og ligger i et av Bergens bedre boligområder. Kort tid etter overtakelse av eiendommen i 2003 søkte eierne kommunen om å få grave ut til en parkeringsplass. Eiendommen ligger til en smal vei der det ikke er mulig å parkere. De fikk avslag på søknaden med den begrunnelse at det tidligere var gjort funn av kulturminner et annet sted på eiendommen, og at potensialet for nye funn dermed var stort.

I 2005 lot eierne likevel en entreprenør grave ut til en parkeringsplass på det aktuelle stedet. Kommunen oppdaget arbeidene, og de ble umiddelbart stanset. Undersøkelser viste at jordbrukslag

fra før 1537 var skadet. Grunneierne ble ilagt forelegg på henholdsvis 50.000 kroner og 90.000 kroner. Entreprenøren ble ilagt både personlig forelegg på 20.000 kroner og 250.000 kroner til firmaet for overtredelse av plan- og bygningsloven og kulturminneloven. Entreprenøren har nektet å vedta foreleggene, mens grunneierne fortsatt vurderer vedtakelsesspørsmålet.

Kommune bøtelagt

Kragerø kommune er av ØKOKRIM ilagt et forelegg på 250.000 kroner for overtredelse av forurensningsloven. Bakgrunnen for forelegget er at en og/eller flere ansatte i kommunen i perioden fra 1998 til våren 2002 tillot at bedriften Petro Oil AS slapp ut betydelige mengder prosessvann direkte ut i Kilsfjorden. Dette skjedde ved en rekke anledninger i forbindelse med bedriftens behandling av farlig avfall. Kragerø kommune hadde ikke oversikt over hvilke miljøgifter som kunne bli sluppet ut fra bedriften. Kommunen tillot disse utslippene til fjorden til tross for at slik tillatelse eventuelt skulle vært gitt av Statens forurensningstilsyn.

Videre leverte Petro Oil AS ved en rekke anledninger en betydelig mengde farlig avfall på den kommunale søppelfyllingen til tross for at kommunen ikke hadde tillatelse til å ta imot farlig avfall og det ble ikke foretatt noen kontroll og/eller tilstrekkelig kontroll fra kommunens side på hva bedriften leverte. Tidligere daglig leder i Petro Oil AS er i Agder lagmannsretts dom av 30. mars 2006 idømt en straff av fengsel i 3 år og inndragning av vinning med 4 millioner kroner. Høyesterett skal behandle ankene over straffutmålingen og anken over inndragningen.

Miljøsak i Høyesterett

I en ØKOKRIM-sak dømte Agder lagmannsrett i april i år en bedriftsleder til fengsel i 3 år for grovt bedrageri, utroskap, falsk forklaring og brudd på forurensningsloven og regnskapsloven. I tillegg til fengselsstraff og inndragning av vinning på 4 millioner kroner er mannen også fradømt retten til å drive næringsvirksomhet i 5 år. Dommen er nærmere omtalt i Miljøkrim nr 2/3 –2006 side 24. Domfelte anket dommen i sin helhet til Høyesterett. ØKOKRIM motanket over straffutmålingen og ett forhold vedrørende lovanvendelsen. I beslutning av 20. november 2006 har Høyesteretts kjærmålsutvalg truffet beslutning om at Høyesterett skal behandle straffutmålingen og inndragningen.

Illustrasjonsfoto av Høyesterett.
Foto: Kenneth Didriksen, ØKOKRIM.

Signalkreps i Norge

For første gang er arten signalkreps (*Pasifastacus leniusculus*) påvist i Norge. Den er funnet i et lite vassdrag i Dammane landskapsvernområde ved Brevik i Porsgrunn. Direktoratet for naturforvaltning frykter konsekvensene av funnet, ettersom signalkreps er bærer av krepsepest, og regnes

som den største trusselen mot den norske ferskvannskrepsen (*Astacus astacus*). Den norske ferskvannskrepsen står på rødlisten over truede arter. Signalkrepsen er motstandsdyktig mot sykdommen den selv er bærer av, mens den europeiske krepsen er fullstendig forsvarsløs. Erfaringene fra resten av Europa viser at dersom signalkrepsen først etablerer seg i et vann, vil den utrydde eventuelle bestander av ferskvannskreps. Forskjellen på signalkreps og ferskvannskreps er blant annet at signalkrepsen har hvite flekker på klørne. Saken ble anmeldt til Telemark politidistrikt.

Forelegg for overtredelse av lov om allmenngjøring av tariffavtaler

Et bygningsfirma er ilagt en bot på 40.000 kroner fordi det betalte sine polske arbeidstakere for lite lønn. I en periode på ca. 6 måneder betalte et firma fire polske ufaglærte bygningsarbeidere en timelønn på 97,50 kroner til tross for at minstelønnen for ufaglærte etter lov om allmenngjøring av tariffavtaler er 115 kroner. (Østfold politidistrikts sak)

Forelegg for ikke å ha utbetalt overtid

I en periode på nesten ett år unnlot et selskap å betale tillegg i lønn for overtidarbeid til en snekker fra Polen. Dette er i strid med bl.a. arbeidsmiljøloven § 19-1 og selskapet er ilagt et forelegg på 40.000 kroner. (Østfold politidistrikts sak)

Vedtatte forelegg - innførsel av ulovlig hagedamfisk

Et selskap i Follo importerte i perioden 2001- 2006 flere hundre levende stør. Hensikten var at disse skulle selges som prydfisk for utsetting i blant annet hagedammer. Importen skjedde uten at det var gitt tillatelse for slik import fra Direktoratet for naturforvaltning. I mai 2006 ble 7 levende stør på

ca 80 cm beslaglagt under en aksjon av ØKOKRIM og senere overført Akvariet i Bergen. Det ble videre utferdiget forelegg både for brudd på lakse- og innlandsfiskeloven og forskrift om handel med truede arter (CITES). Innehaverne av selskapet har nå vedtatt foreleggene og inndragning av vinning på til sammen 44.000 kroner for innførsel av ulike arter stør til Norge (ØKOKRIMs sak).

Ny norsk rødliste

6. desember 2006 presenterte Artsdatabanken den nye nasjonale rødlisten. Den nye rødlisten er betydelig mer omfattende enn den forrige utgitt av Direktoratet for naturforvaltning i 1998. Nå er det kriteriene fra den Internasjonale naturvernunionen (IUCN) som legges til grunn. Totalt er det vurdert vel 22.000 av totalt ca 40.000 kjente flercellede arter som eksisterer i Norge. Rødlista er fordelt i seks ulike kategorier for truethet. Begrepene som fra nå av skal definere truethet er i prioritets rekkefølge 1. Lokalt utryddet- RE (Regionally extinct), 2. Kritisk truet- CR (Critically endangered), 3. Sterkt truet- EN (Endangered), 4. Sårbar- VU (Vulnerable), 5. Nær truet- NT (Near threatened) og 6. Datamangel- DD (Data deficient). Mer informasjon finnes på Artsdatabankens hjemmesider: www.artsdatabanken.no.

Ny frist for ettermerking av eldre utstoppede dyr

Direktoratet for naturforvaltning (DN) utvider amnestiperioden for ettermerking av eldre preparater fra før 1. januar 2005. Fram til 31. desember 2007 vil det være mulig å få etterregistrert og merket de sjeldne artene dverggås, havørn, kongeørn, jaktfalk, vandrefalk, lappugle, slagugle og snøugle. Registreringen og merkingen foretas av autorisert preparant eller hos fylkesmannen. Disse preparatene blir registrert i en sentral database, og utstyres med en mikrochip. Dette skal være kostnadsfritt for eieren. Det kreves ingen dokumentasjon på preparatets lovlighet i forbindelse med dette.

Revisjon av motorferdsels-loven

Hensynet til naturmiljøet bør fortsatt være den grunnleggende verdien når motorferdsel i utmark skal reguleres. Dette er hovedkonklusjonen i rapportene fra prosjektet "Motorferdsel og samfunn".

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) har utarbeidet rapportene som nylig ble levert til Direktoratet for naturforvaltning (DN). Rapportene fra prosjektet vil inngå som en del av grunnlagmaterialet i det pågående arbeidet med revisjon av regelverket for motorferdsel.

DN vil sende et forslag til nytt regelverk på høring i løpet av våren 2007. Endelig tilrådning vil trolig bli oversendt til Miljøverndepartementet andre halvår 2007.

Høye bøter for ulovlig barmarkskjøring på Svalbard

► ► ► Ulovlig barmarkskjøring er et stort miljøproblem som i henhold til Politidirektoratets handlingsplan mot miljøkriminalitet 2006-2009 skal ha prioritet hos politiet. I to aktuelle saker fra Svalbard har Sysselmannen oppjustert bøtenivået.

Av kst. lagdommer Rune B. Hansen, Agder lagmannsrett. Foto: Per Knut Vistad, ØKOKRIM.

Sommeren 2006 etterforsket Sysselmannen på Svalbard to tilfeller av ulovlig barmarkskjøring med stygge sporskader som resultat. På grunn av det spesielt tørre og kalde klimaet på Svalbard og fordi telen i bakken aldri tiner, blir spor i terrenget synlige i mange tiår, og kan faktisk bli forverret med årene. På bakgrunn av tips fra privatpersoner lyktes det i to tilfeller å identifisere begge gjerningsmennene som også tilstod forholdene i avhør.

Den ene saken gjaldt en entreprenør som hadde kjørt med hjullaster i terrenget etter at marken var tint for å bli ferdig med en jobb som hastet. Han uttalte at han visste kjøringen var ulovlig, og at han hadde kjørt hjullasteren selv slik at ikke noen av hans ansatte skulle komme i knipe dersom kjøringen ble anmeldt.

Ferdsl med motorkjøretøy i terrenget er i utgangspunktet

forbudt på Svalbard, men i og med at kjøringen var foretatt i næring og innenfor Longyearbyen arealplanområde, var den akseptabel dersom ikke det hadde oppstått terrengskader. I dette tilfelle var resultatet av kjøringen stygge spor i ca. 65 meters lengde. Kjøringen rammes da av Svalbardmiljøloven § 5, en bestemmelse som fungerer som generalklausul når det gjelder den aktsomhetsplikten enhver som oppholder seg på Svalbard har ovenfor miljøpåvirkninger. Bestemmelsen lyder:

"Enhver som oppholder seg eller forstår virksomhet på Svalbard, skal vise hensyn og opptre varsomt så naturmiljø og kulturminner ikke påføres unødig skade eller forstyrrelse."

Boten ble fastsatt til 25.000 kroner. I skjerpende retning ble det lagt vekt på at kjøringen ble foretatt som ledd i næringsvirksomhet og at siktede visste at kjøringen

var ulovlig. Noe formildende var det at siktede umiddelbart tilstod kjøringen i avhør. Forlegget ble umiddelbart vedtatt.

Den andre saken gjaldt en ansatt i selskapet Longyearbyen TV som kjørte med beltebil i Adventdalen utenfor Longyearbyen med sporskader som resultat. Selv om også denne kjøringen var foretatt i næringsøyemed forelå det en del formildende elementer. Boten ble derfor fastsatt til 15.000 kroner. Også dette forelegget ble umiddelbart vedtatt.

Sysselmannen håper disse straffereaksjonene effektivt vil bidra til økt bevissthet om de nærmest ubotelige skader barmarkskjøring kan påføre Svalbardlandskapet.

« Det tørre og kalde klimaet på Svalbard og det at telen i bakken aldri tiner, gjør at spor i terrenget blir synlige i tiår »

Historisk faunasak på Svalbard

► ► ► I juni 2006 drev fire beboere i den russiske gruvebyen Barentsburg på Svalbard tyvjakt på Svalbardrein uten å vite at Sysselmannens feltinspektører iakttok dem i kikkert. Alle fire er nå dømt til betinget fengselsstraff, bot og rettighetstap.

Av kst. lagdommer Rune B. Hansen, Agder lagmannsrett. Illustrasjonsfoto av svalbardrein.

Om kvelden den 30. juni i år hadde nettopp to feltinspektører fra Sysselmannen på Svalbard slått leir for natten da de hørte flere skudd fra Grøndalen like utenfor den russiske gruvebyen Barentsburg. Inspektørene iakttok i kikkert at tre reinsdyr ble felt i rask rekkefølge og fire personer som startet slakting av dyrene. Vakthavende sysselmannsbetjent ble varslet over radio og det

reinsdyr i fredningstiden og uten jeger- og skytterprøve. En russer og en ukrainer ble tiltalt for heleri (strl. § 317) for å ha deltatt i slaktingen av dyrene og/eller ha fraktet bort og skjult slaktavfall. De fire erkjente delvis straffeskyld. Hovedforhandling ble avholdt i Barentsburg 31. august 2006. De fire hadde deltatt på ulik måte i den ulovlige jakten

I forbindelse med etterforskningen ble det funnet flere andre slakteplasser i Grøndalen som utvilsomt stammer fra ulovlig reinsjakt. Det har imidlertid ikke vært mulig å finne frem til aktuelle gjerningsmenn.

Sysselmannen har tro på at denne saken vil ha betydelig preventiv virkning og dermed motvirke

« Ved ankomst til åstedet viste det seg at jegerne hadde forsøkt å skjule reinsskrottene ved å dekke dem til med klær »

ble foretatt utrykning med Sysselmannens helikopter. Ved ankomst på åstedet viste det seg at jegerne hadde forsøkt å skjule reinsskrottene ved å dekke dem til med klær.

Etterforskningen gav grunnlag for å ta ut tiltale mot fire av de seks personene som var på stedet. Statsadvokatene i Troms og Finnmark tiltalte en russisk og en ukrainsk statsborger for brudd på Svalbardmiljøloven § 99 jf. § 25 ved å ha jaktet på

og straffutmålingen avspeiler dette. Retten gav betingete fengselsstraffer fra 60 til 14 dager, bøter fra 900 til 600 kroner og tap av retten til jakt og fangst fra 5 til 2 år. I tillegg ble jaktvåpenet og redskaper brukt under slaktingen inndratt. Bøtenes størrelse må ses på bakgrunn av en brutto månedsinntekt på ca. 2500 kroner. Straffen var i overensstemmelse med min straffepåstand for tingretten.

Dommen er rettskraftig.

liknende saker på Svalbard. Som følge av saken er det dessuten bestemt at Sysselmannen skal intensivere oppsynet med Svalbardreinen neste sommersesong.

En hospitants betraktninger

- ► ► Utgangspunktet mitt var noe spesielt i og med at jeg som politimann ikke hadde noe erfaring fra etterforskning av økonomisk kriminalitet eller miljøkriminalitet før jeg kom til ØKOKRIM.

Av spesialletterforsker og hospitant Brian Kristian Wennberg, ØKOKRIM

For å oppsummere min hospitantperiode ved ØKOKRIM så langt, vil jeg si at det har vært en lærerik tid. Utgangspunktet mitt var noe spesielt, i og med at jeg som politimann ikke hadde noe erfaring fra etterforskning av økonomisk kriminalitet eller miljøkriminalitet før jeg kom til ØKOKRIM. Ved siden av jobben på kriminalvakta ved Oslo politidistrikt hadde jeg studert forskjellige fag på universitetet og holdt på med (og holder fortsatt på med...) en mastergrad i arkeologi. Jeg skjønnte fort at jeg var kommet til et tverrfaglig miljø, hvor det også var rom for en halvstudert røver.

Hospitanter ved ØKOKRIM får vanligvis et individuelt skreddersydd opplegg med hospitering på forskjellige team etter kompetansebehov og interesser. Siden jeg hadde et særskilt ønske om å jobbe med miljø saker, var det naturlig å tilbringe mest tid på Miljøteamet. Før jeg begynte på Miljøteamet var jeg også en måned på Hvitvaskingsteamet som det den gang het. Til tross for at de var inne i en stor omstilling, tok de ansatte på dette teamet seg tid til å veilede to hospitanter. Vi gikk gjennom et innføringsprogram på en uke, og fikk deretter jobbe selvstendig med meldinger om mistenkelige transaksjoner. Selv om jeg bare fikk et lite innblikk i dette arbeide, på så kort tid, tror jeg bekjempelse av hvitvasking er et fagområde som alle som jobber i politiet kan ha nytte av å lære litt om. Dette kanskje spesielt for etterforskere og jurister som skal inndra utbytte fra straffbare handlinger. Etter en omorganisering har ØKOKRIM nå rendyrket det

opprinnelige Hvitvaskingsteamet til en etterretningsenhet; Enheten for finansiell etterretning, og opprettet et nytt etterforskningsteam; Heleri- og hvitvaskingsteamet.

Miljøteamet er noe for seg. Maken til hummer og kanari-avdelingen har jeg ikke vært borte i. Her skal man ha oversikt over tårnkraner, Picassos kunstverk og farlige spekepølser, for ikke å snakke om oppdrettslaks på ville veier og viktigheten av å ha oljevannseparatorer. Fra spøk til alvor; variasjonen i oppgaver gjør jobben mer spennende og krevende. Teamlederen sørget for at jeg fikk jobbe med forskjellige saker innenfor de fire hovedområdene; arbeidsmiljø, natur, forurensning og kunst og kulturminner. I tillegg fikk jeg delta på en rekke kurs og seminarer; CEPOL-seminar i Madrid om internasjonalt samarbeid i bekjempelse av miljøkriminalitet, miljøseminar på Røros for jurister og koordinatorene fra hele Norge, og miljøforum i Telemark om arbeidsulykker, for å nevne noen.

Medarbeiderne på teamet, noen med politibakgrunn og andre med sivil bakgrunn, har sine spesialområder. Gjennom

samarbeid med en rekke andre etater og tilsyn, og møtevirksomhet i forskjellige fora, har Miljøteamet en bred kontaktflate. Det legges også stor vekt på kunnskapsformidling gjennom undervisning, foredrag og utgivelse av nyhetsbrev og fagtidsskrift. Det var med andre ord et tverrfaglig og kreativt miljø å komme inn i for en lærevillig hospitant.

Etterforskningsmetodene var noe forskjellige fra de jeg var vant med. På tjenestereiser jobbes det intensivt fra morgen til kveld. Man skaffer seg innsikt i forskjellige næringsområder og planlegger arbeidsdagen nøye for å begrense reisevirksomheten. Jeg vil si jeg har vært heldig og fått innblikk i noen for meg ukjente samfunnsområder; lakseoppdrett i havgapet, gamle kraftverk langt inne i fjellet, forskningsfangst av gaupe, oljeforurensning fra skip osv. Samtidig har jeg fått se og oppleve natur og kultur rundt i landet; eksempelvis havørn og hjort på Smøla, Bryggen i Bergen og en nasjonalt verneverdig stol i Hardangerfjorden. Jeg vil på det sterkeste anbefale andre å søke hospitering ved ØKOKRIM.

Miljøteamet er virkelig noe for seg selv. Her skal man ha kunnskap om tårnkraner, Picassos kunstverk og farlige spekepølser...

Dødsulykke ved demontering av tårnkran – kranselskap dømt

►►► Under demontering av en tårnkran i mai 2005 i Drammen falt kranens bakre del ned, og to montører omkom. Kranselskapet er nå dømt for blant annet flere overtredelser av arbeidsmiljøloven. Straffen ble satt til 400.000 kroner.

Av politiadvokat Henrik Horn, ØKOKRIM. Foto: Kenneth Didriksen, ØKOKRIM

Under demontering av en tårnkran i mai 2005 i Drammen falt kranens bakre del ned, og to montører omkom. Kranselskapet er nå dømt for blant annet flere overtredelser av arbeidsmiljøloven. Straffen ble satt til 400.000 kroner.

Ulykken skjedde da en tårnkran av type Potain MD208 skulle demonteres. Krantypen var nokså ny, og det er et viktig poeng i saken at kranens toppdel skulle demonteres på en måte som var helt annerledes enn prosedyren for alle andre tårnkraner i bruk i Norge. I tillegg var demonteringsmåten komplisert.

Etterforskningen kartla at montørene hadde gjort feil under demontering. På et tidspunkt glemte de å løsne et sentralt stag som bandt bukkene i toppdelen sammen. Da montørene senere i demonteringsprosessen senket utliggeren, ble bakre bukk utsatt for et kraftig press fordi staget ikke var fjernet. Bukken motsto ikke presset og knakk på midten. Siden bakre bukk holdt bakbrua oppe, falt denne ned da bukken knakk.

Tiltalen og rettens vurdering
Kranselskapet fikk tilbud om å vedta et forelegg på 400.000 kroner for det ØKOKRIM mente var en rekke overtredelser av blant annet arbeidsmiljøloven. Forelegget ble ikke vedtatt, og det utgjorde dermed tiltalen mot kranselskapet i retten.

Forelegget hadde seks poster som alle gjaldt unnlatelser fra selskapets side. Etter den første posten hadde selskapet unnlatt å vurdere hvilke risikomomenter den nyinnkjøpte kran representerte for montørene. Retten kom her til

at det forelå overtredelse. En slik plikt til risikovurdering er viktig nettopp for å kunne treffe tiltak som eliminerer risikomomentene.

Et annet av forholdene i forelegget gikk på at selskapet ikke hadde iverksatt nødvendige tiltak for å redusere risikoen ved demontering. Det forelå en rekke omstendigheter i saken som klart viste at montørene hadde problemer med demontering, og at de ikke fullt ut forsto den kompliserte mekaniske konstruksjonen av toppdelen. Likevel gjorde selskapet ingenting av betydning som kunne redusere risikoen ved demontering til tross for at forelå flere rimelige alternativer som kunne ha bidratt til nettopp det. I dette ligger etter ØKOKRIMs vurdering den klart groveste overtredelsen i saken. Selskapet ble da også dømt for dette forholdet.

Selskapet var videre tiltalt for at montørenes arbeidsplass i tårnkranen ikke var fullt forsvarlig. Retten valgte her å frifinne selskapet.

ØKOKRIM påsto frifinnelse og selskapet ble også frifunnet for et forhold som gjaldt manglende internkontroll.

Videre ble selskapet domfelt for ikke å ha oversatt demonteringsanvisningen til norsk. I forlengelsen av dette ble også selskapet dømt til å tåle inndragning med det beløp det anslagsvis ville ha kostet å oversette anvisningen, i dette tilfellet 57.600 kroner.

Et annet spørsmål i saken var om selskapet skulle straffes for ikke ha sørget for at kranmontørene

brakte falldempende line under arbeidet, eller om den statiske sikkerhetslinen som ble brukt var tilstrekkelig. ØKOKRIMs og Arbeidstilsynets vurdering var at en falldempende line kunne ha reddet livet til den ene montøren, og at det av regelverket kunne utledes en plikt for arbeidsgiver til å påse at slik line ble brukt. Retten frifant imidlertid for dette forholdet ut fra den vurdering at selskapet hadde gjort en sikkerhetsvurdering av linen som var i bruk, og fordi regelverket kun stilte krav om "hensiktsmessig" verneutstyr.

Retten vurderte selskapets forhold samlet som en grov tilsidesettelse av kravene i arbeidsmiljølovgivningen.

Etter ØKOKRIMs oppfatning er dommen helt på linje med høyesterettspraksis i sammenlignbare saker. Den slår fast at arbeidsgiver har en vidtrekkende plikt til å undersøke arbeidsmiljøet og til aktivt å påse at det er fullt forsvarlig. I det ligger også en plikt til å forsikre seg om at arbeidstakerne forstår de prosesser de arbeider med og eventuelle faremomenter som er knyttet til arbeidet.

Dommen er rettskraftig. Dommen er å finne i tingrettsbasen til Lovdata.

Foto: Åstedsgranskningen ble foretatt både av politi og sakkyndige.

DNA analyse

►►► I forrige nummer av Miljøkrim presenterte vi en artikkel som belyser hva DNA er for noe, og hvilke egenskaper DNA har i levende celler. DNA finnes imidlertid også i døde celler, og kan derfor gi svært nyttig informasjon i etterforskningen av kriminalsaker, ikke minst miljø saker.

Av spesialletterforsker Antonio B.S. Poléo, ØKOKRIM og adjunkt Victoria Østrem, SKOLOPENDER AS. Del 2 av 2.

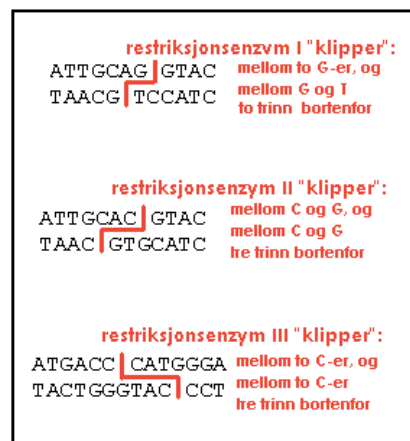
I arbeidet med å etterforske ulike saker innenfor miljøkriminalitet, kan vi stå overfor spørsmål om hvem som er gjerningsmann, eller om det blodet vi fant på åstedet stammer fra en grevling eller en gaupe. Vi kan lure på om den ulvetannen vi sitter med kommer fra et museum eller fra en ulv som er ulovlig skutt inne ved svenskegrensen. Vi kan også sitte med en mengde biter av et ukjent dyr, og lure på hva slags dyr disse bitene stammer fra. Det kan også være spørsmål om bitene stammer fra flere individer eller ett og samme dyr. DNA kan gi oss uvurderlig hjelp til å svare på slike spørsmål som vi har nevnt her, og på denne måten løse en rekke puslespill av denne typen. Før dere leser videre anbefaler vi dere imidlertid å finne frem forrige artikkel om DNA: *Miljøkrim 2/3-2006, side 10-15*.

Alle rester av planter og dyr inneholder celler, og i forrige artikkel om DNA påpekte vi at alle levende celler inneholder DNA. Det er grunnen til at vi kan finne DNA i blod, spytt, hud, sæd, avføring eller kjøttbiter. Slikt bløtt materiale brytes imidlertid raskt ned, så det er ofte en fordel om man finner denne typen spor relativt kort tid etter at de er avsatt. Det kan være verdt å merke seg at dersom det er midt på vinteren, eller man leter og finner noe spennende i en fryser, så kan DNA være konserverert selv etter lang tid. Det samme gjelder dersom materialet har tørket inn. Blod og sædflekker kan derfor inneholde DNA selv om de er ganske gamle. Man kan også finne DNA i meget gammelt biologisk materiale, for eksempel i inntørket kjøtt (muskulatur), i rotkanaler i tenner, i marginen i knokler, i hårsekker ved basis av hår, og i

kanalen ved basis av fjær. Etter at biologisk materiale har forlatt den levende kroppen, starter imidlertid en nedbryting av DNA inne i de døde cellene. Med økende alder blir det derfor gradvis vanskeligere å isolere DNA fra dødt materiale. Under helt bestemte betingelser har det likevel blitt funnet DNA selv i brente knokler, men det er selvfølgelig vanskelig å isolere DNA fra slikt materiale.

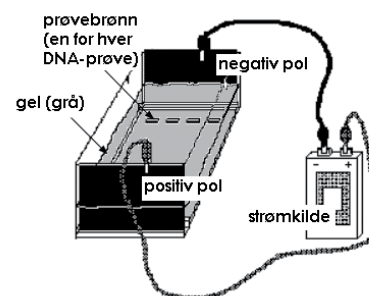
DNA-profil

Tidligere metoder stilte strengere krav til DNA-kvaliteten enn de moderne metodene, og det var særlig mordsaker som ble oppklart på denne tiden, ikke minst fordi disse metodene var særlig kostbare. I alle DNA-analyser gjelder det at DNA-et fra det organiske materialet (blod, sæd, hår etc.) må *isoler*es, det vil si å få helt rent DNA å arbeide med. Denne foredlingen er absolutt ikke helt enkel, og involverer en rekke biokjemiske trinn. Vi går ikke inn på disse detaljene her, men starter vår beskrivelse med en passe stor prøve isolert DNA fra et åsted. De første DNA-metodene som ble brukt til å felle en gjerningsmann var såkalte RFLP-metoder (RFLP = Restriction Fragment Length Polymorphy), som kunne brukes til å lage slike *DNA-profiler* som på figur 1. Denne metoden er basert på såkalte restriksjonsenzym, som kjenner igjen spesielle sekvenser av baser på DNA-molekylet (se *Miljøkrim 2/3-2006*), og kutter DNA-tråden der disse sekvensene forekommer (figur 2). Resultatet blir oppklippet DNA i kortere og lengre biter. Det finnes mange ulike restriksjonsenzym, hver tilpasset sin spesifikke sekvens, og ved å tilføre flere ulike slike enzymer får vi mange nokså korte DNA-fragmenter.

Figur 2. Eksempler på hvordan tre ulike restriksjonsenzym kutter DNA-molekylet ved helt bestemte basesekvenser.

Neste skritt på veien mot en DNA-profil var å sende disse fragmentene gjennom en "gel-elektroforese", et lite basseng med gelé, og med en positiv pol i den ene enden og en negativ pol i den andre (figur 3). Fordi DNA-molekylet har negativ ladning, vandrer fragmentene gjennom geleen fra den negative til den positive polen. De største fragmentene møter mest motstand og vandrer kortest i løpet av et gitt tidsrom. På denne måten vil DNA-fragmentene etter en stund ligge på rekke og rad i forhold til hvilken lengde de har.

Figur 3. Prinsipptegning av gel-elektroforese. DNA-prøvene appliseres en og en i hver sin brønn. Når strømmen settes på vandrer DNA-molekylene i prøven fra den negative mot den positive polen. Motstanden i gelen avgjør hvor langt de vandrer i løpet av en gitt tid. De minste molekylene vandrer lengst.

« ØKOKRIM fikk inn en rekke vevsbiter med ukjent opprinnelse – biter av bein, kjøtt, hud, hår og tenner som var konserverert på ymse måter i glass og plastposer »

Foreløpig er det ikke åpenbart at dette kan felle en gjerningsmann. Men hold ut, vi kommer i mål etter hvert: DNA endrer seg fra generasjon til generasjon på grunn av mutasjoner under meiosen (=kjønnscelledeling, se *Miljøkrim 2/3-2006*). Punktmutasjoner regnes for de vanligste, og innebærer bortfall eller tilskudd av én enkelt base langs DNA-tråden. Sekvensen blir lenger ved tilskudd av en base, eller kortere ved bortfall av en base. Under meiosen kan også en lengre sekvens skifte posisjon i *genomet* (organismens samlede DNA). Disse endringene fører til at så å si ingen individer i en populasjon har de samme avstandene mellom "klippe-sekvensene" til restriksjonsenzymene, og det er dette vi kaller *polymorfi* (flere former) i denne sammenhengen. Fragmentene som klippes opp av samme cocktail med restriksjonsenzym vil ha forskjellig lengde hos to ulike individer. Det betyr at når de sendes gjennom geleen, vil DNA-fragmentene fra person A legge seg i et annet mønster enn fragmentene fra person B. Se nå nøye på bildet av DNA-profilene fra gjerningsmannen, samt mistenkt A, B, C og D (fig. 1).

Figur 1. Båndmønster dannet etter at DNA-fragmenter er sortert ved hjelp av gel-elektroforese (se fig. 3). Båndmønsteret, eller DNA-profilen, er unik for hver person.

Det du ser er DNA fra de fire prøvene klippet opp med samme restriksjonsenzym, og at den distribusjonen av fragmentlengder dette har gitt. Gjerningsmannen og mistenkt D har helt like fragmentlengder i sine DNA-molekyler. Tilfeldig?

Et DNA-register er en samling slike profiler som gjør det mulig å sammenligne material fra et

offer, åsted eller mistenkt med tidligere straffede personer. Et referansemateriale til bruk i miljø saker kan likeledes være et register over DNA-profiler til skandinaviske ulver, rovfugler osv.

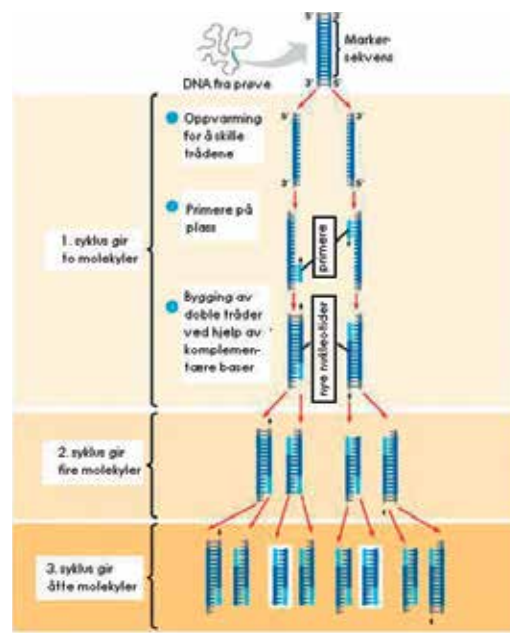
Isolering og opparbeiding

I gamle prøver kan nedbrytingen ha gått så langt at man bare finner små DNA-fragmenter. Andre ganger kan man sitte med *svært lite* spormateriale, for eksempel kun ett hårstrå, og dermed svært få celler. Dette kan imidlertid være intakt DNA, altså hele DNA-molekyler. Med moderne metoder går det an å mangfoldiggjøre DNA med kun en liten prøve som utgangspunkt. Den såkalte *PCR-metoden* (Polymerase Chain Reaction) som ble utviklet rundt 1990, har gjort det mulig å hente informasjon ut av svært små mengder DNA, både intakt og ikke-intakt.

Metoden er basert på cellens eget DNA-kopieringssystem med komplementære baser (se *Miljøkrim 2/3-2006*). I den levende cellen finnes det et enzym, *DNA-polymerase*, som er det enzymet som sørger for at DNA blir kopiert. I prøven med isolerte DNA-fragmenter fra døde celler, er dette enzymet uvirksomt. Første trinn i PCR er derfor å lage en blanding bestående av polymerase, det fragmenterte DNA fra prøven, og en god porsjon baser (*mononukleotidene* tymin (T), adenin (A), cytosin (C) og guanin (G) som er byggesteinene i DNA). Polymerasen bruker DNA-fragmentene som mønster (eller *templat*). Ved hjelp av oppvarming får man de to trådene som DNA-molekylene består av til å skille lag. Så kjøles prøven litt ned og polymerasen begynner å kopiere de to trådene ved å sette inn de *komplementære* basene slik at man får nye DNA-dobbeltråder (fig. 4). Prosedyren med oppvarming og nedkjøling gjentas en rekke ganger og resultatet blir at man får opparbeidet mengder av DNA gjennom en omfattende mangfoldiggjøring av det DNA som ble isolert fra den opprinnelige hårprøven eller

gamle vevsbiten.

For at PCR-metoden skal virke må man ha et "startmolekyl" som polymerasen kan feste seg til og jobbe ut fra. Et slikt molekyl kalles en *primer* og består av en kort sekvens med nukleotider (*oligonukleotid*) som passer akkurat til én bestemt sekvens på DNA-et (fig. 4).

Figur 4. Prinsipp tegning av PCR. Ved å gjenta syklusene på figuren gjentatte ganger ender man opp med et stort antall kopier av den opprinnelige markørsekvensen.

Slike primere fremstilles kunstig og de kan spesialdesignes slik at de finner frem til, og mangfoldiggjør nøyaktig de delene av DNA man er interessert i. Et slikt område kan for eksempel være et spesifikt gen eller *allel* (versjon av et gen) man bare finner hos gaupe, eller et gen man bare finner på Y-kromosomet – altså spesifikt for menn. Slike spesielle basesekvenser på DNA-tråden som forteller om art, kjønn, slektstre etc., kalles *markører*. Det ligger et møysommelig kartleggingsarbeid bak det å finne frem til en spesifikk markør, men når denne først er funnet er den selvsagt til uvurderlig hjelp i kriminaletterforskningen.

Grevling eller gaupe?

En mann ble nylig dømt til 15 dagers fengsel for å ha drept

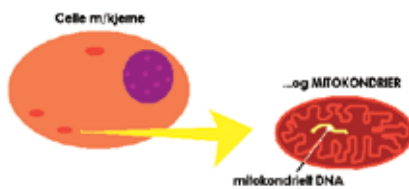
en hunngaue i en gaupefelle i januar 2005. Tiltalte hadde forsøkt å skjule drapet ved å simulere jakt på gaupen. Etter at han hadde drept dyret med flere knivstikk tok han det med seg hjem og la det i fryseren. Da gaupejakten startet i februar tok han det døde dyret opp av fryseren, brakte det med seg ut i skogen, og skjøt på det med hagle. Ved den obligatoriske fremvisningen av dyret etter endt jakt ble det tatt mistanke om at noe var galt og det ble innledet politietterforskning av saken. Under etterforskningen fant man frem til en gaupefelle som tiltalte hadde oppsynet med gjennom et forskningsprosjekt han var tilknyttet som frivillig. I fellen fant man omfattende blodsøl innvendig på vegger og gulv (fig.

Figur 5. Gaupefellen sett innvendig med tydelig blodsprut oppover langs veggen. DNA-analyser viste at blodet stammet fra gaupe.

Da tiltalte i avhør ble konfrontert med blodet i fellen, forklarte han at han hadde drept en grevling der nylig.

Prøver av blodet i fellen ble imidlertid sikret og sendt til DNA-analyse og det ble slått fast at prøvene *ikke* inneholdt grevlingblod, men gaupeblod. I rapporten står det at prøvematerialet er analysert med hensyn på *mitokondrielt DNA* (mtDNA), og da kan det være nyttig å vite litt om dette fenomenet. I forrige artikkel om DNA (se *Miljøkrim 2/3-2006*) slo vi fast at DNA er lokalisert i cellenes *kjerner*. I cellene finnes det imidlertid en type små organeller som kalles *mitokondrier* (fig. 6). De er eksperter på å omdanne glukose til karbondioksyd (CO₂) og vann på en måte som skaffer

Figur 6. Mitokondriene er små organeller som er lokalisert utenfor cellekjernen, i cytoplasma.

til veie maksimalt med energi som cellene i kroppen vår kan nytte seg.

Det antas at en gang for fryktelig lenge siden, nesten ved tidenes morgen, ble en bitteliten frittlevende organisme, faktisk en bakterie, tatt opp i en større celle. Den store cellen hadde fordeler av "samlivet" med bakterien, og utviklet seg senere til flercellede organismer som etter hvert har blitt til de livsformene vi kjenner i dag. Inne i våre celler lever fremdeles den lille skapningen sitt bakteriellignende liv, i form av mitokondrier. Det innebærer blant annet at de formerer seg ukjønnnet ved nokså hyppige delinger og at de har et lite, men meget funksjonelt DNA i form av bare ett *kromosom* (du husker vel at alle organismer som driver med kjønnnet formering har to sett kromosomer, ett fra far og ett fra mor...?).

Det spesielle med mitokondrielt DNA er at det, i motsetning til kjerne-DNA (*nukleært DNA* = nDNA), kun arves fra mor. Sædcellen er spesialisert til å svømme langt, og i denne tilpasningen ligger at den kun er utstyrt med det nødvendige, nemlig kjerne-DNA fra far. Eggcellen er nesten som andre celler, inneholdende både cytoplasma og de organellene vi finner i alle andre celler i kroppen, blant annet mitokondrier. Når egg og spermie smelter sammen ved befruktning, bidrar ikke spermien med noen organeller, og alle mitokondrier i alle celler stammer fra de som var til stede i eggcellen ved befruktningen. Dette er forklaringen på at mitokondriene hos alle dyr stammer fra deres mor, altså hun som bidro med egget og dets innhold.

Det mitokondrielle genomet er

svært lite sammenlignet med det nukleære genomet, og hos oss består det mitokondrielle genomet av ca 16.500 basepar, mens det nukleære genomet antas å bestå av rundt 3,2 milliarder (3.200.000.000) basepar. Omgjort i mer håndterlig valuta; dersom man skriver ned basene *kun i den ene DNA-tråden*, bokstav for bokstav uten mellomrom, tilsvarer dette 230 norske lovsamlinger. Den ene tråden i det mitokondrielle genomet får derimot plass på mindre enn tre og en halv side.

Fordelen med å bruke mitokondrielt DNA til DNA-analyser er at det i hver celle finnes et stort antall mitokondrier og i hver mitokondrie finnes flere kopier av hvert DNA-molekyl. Mitokondrielt DNA viser dessuten stor variasjon mellom arter, mens variasjonen innen en art er mer begrenset. Mesteparten av det mitokondrielle genomet er funksjonelt; det vil si at det er i bruk som kode for proteiner osv, i motsetning til kjerne-genomet hvor det hos pattedyr bare er omtrent 1,5 % som er kodende. Imidlertid har slike små genomer få reguleringsmekanismer for riktig kopiering, og med hyppig deling og liten reparasjonsevne blir resultatet en rekke mutanter. Fordi det aldri skjer noen miks med DNA fra andre celler (slik som det jo gjør under en kjønnnet befruktning), vet vi at all endring i det mitokondrielle DNA-et, er mutasjonsklokken som tikker og går. Dette gjør at mitokondrielt DNA har stor verdi når man skal studere evolusjon og innbyrdes slektskap mellom ulike arter og organismegrupper.

Det mitokondrielle DNA i blodet som ble sikret i gaupefellen ble sammenlignet med mitokondrielle DNA-typer fra et stort antall arter som man har samlet i en database. Det viste seg at det var overensstemmelse mellom DNA-typen fra blodet og DNA-typen for gaupe i databasen. Man visste da at tiltalte ikke snakket sant i sin forklaring om at blodet i gaupefellen stammet fra en grevling. Det neste spørsmålet var om gaupeblodet i fellen var avsatt fra en hunngaue eller en hanngaue.

Figur 7. Eksempel på to ulike alleler for en mikrosatellittmarkør hos et individ. Den ene er arvet fra far og den andre fra mor. Ved å analysere mange slike mikrosatellittmarkører får man etter hvert et bilde som blir unikt for hvert enkelt individ.

Kjønnsbestemmelse

Kjønnsbestemmelse utføres ved å undersøke om DNA fra prøven inneholder markører som er spesifikke for Y-kromosomet. Som dere kanskje husker fra *Miljøkrim 2/3-2006*, så har begge kjønn X-kromosom, mens det kun er hannen som har Y-kromosom (XX=hunn, XY=hann). Det tjener altså ingen hensikt å finne ut om individet har et X-kromosom. DNA som ble isolert fra gaupeblodet ble derfor tilsatt primere for to Y-kromosomspesifikke markører. Når resultatene forelå, viste det seg at det ikke hadde latt seg gjøre å mangfoldiggjøre disse markørene ved hjelp av PCR. Dette kunne tyde på at blodet stammet fra en gaupe av hunnkjønn. Det kunne også ha vært slik at mangfoldiggjøringen mislyktes til tross for at det var Y-kromosomer i materialet. Konklusjonen fra laboratoriet var derfor at resultatene ikke "taler i mot at blodet stammer fra en hunngaue". I andre saker benytter man ofte også X-kromosomspesifikke markører, for å kontrollere at metoden virker som den skal; hvis det ikke blir mangfoldiggjort X-markører vet man at noe er galt med materialet eller metoden. Vi vet ikke hvorfor dette ikke ble gjort i vårt tilfelle med gaupen, men det kan skyldes at slike markører ikke var tilgjengelige ved det laboratoriet hvor prøvene ble analysert.

En annen grunn kan ha vært at det forelå sterk mistanke om at blodet stammet fra den gaupen som tiltalte hadde forklart at han hadde felt under ordinær gaupejakt. En vevsprøve av denne gaupen var allerede sikret og sendt til laboratoriet sammen med blodprøven fra gaupefellen. Dersom det viste seg at blod og vev kom fra samme individ ville det selvsagt også gi svaret på hvilket kjønn den hadde! Neste trinn ble derfor å sammenligne DNA fra blodet med DNA fra gaupen med tanke på individ-sammenligning.

Individbestemmelse

Prøvematerialet fra fellen og gaupen ble analysert med hensyn på såkalte *mikrosatellitter*, som er en form for ikke-kodende områder

av kjerne-DNA. Mikrosatellitt-områder er DNA som i stor utstrekning varierer mellom individer. Ved å analysere flere ulike mikrosatellittmarkører får man en mer eller mindre individspesifikk DNA-profil. Ti ulike mikrosatellittmarkører som er utviklet for gaupe ble analysert, og på bakgrunn av de ti markørene fikk man en DNA-profil som viste seg å være identisk for blodprøven fra gaupefellen, og for vevsprøven fra den angivelig skutte gaupen. Men hva er egentlig en mikrosatellitt; en bitteliten DNA-bit som svever i bane rundt i kroppen?

Mikrosatellitter er områder i DNA-molekylet hvor en kort basesekvens er repetert mange ganger, for eksempel CACACACACA, hvor det repeterte enheten er CA, eller AGTAAGTAAGTAAGTA, hvor den repeterte enheten er AGTA. Antallet repetisjoner av enhetene i en mikrosatellitt varierer svært mye, og de fleste individer arver et forskjellig antall repeterte enheter i allelene de har arvet fra henholdsvis far og mor (fig. 7).

Dette gjør mikrosatellitter velegnet til individbestemmelse, så vel som slektskapsanalyse. Mikrosatellittene finnes i de delene av genomet som divergerer mest mellom arter. Derfor kan hver enkelt mikrosatellittmarkør kun anvendes på den arten den er utviklet for, eller på nært beslektede arter slik som hund og ulv.

Konklusjonen fra laboratoriet var at resultatene talte sterkt for at blodet fra gaupefellen stammet fra samme individ som vevsprøven.

Slektskapsbestemmelse

Det ble gjort en beregning for å finne hvor stor sannsynlighet det var for at blodet i gaupefellen var

avsatt av en annen gaupe enn den saken omhandlet. Det som faktisk ble beregnet var sannsynligheten for at en tilfeldig valgt gaupe skulle ha samme DNA-profil som denne gaupen. DNA-profilen fra prøvene ble derfor sammenlignet med DNA-profiler fra 49 svenske gauper, som finnes i en database samlet inn i forbindelse med et skandinavisk forskningsprosjekt. Beregningene viste at det er mindre en milliontedels sjanse (<1/1.000.000) for at et tilfeldig individ skal ha nøyaktig samme DNA-profil som gaupen i vår sak. Tiltalte tilsto etter hvert de faktiske forholdene når det gjaldt hvor og hvordan gaupen var drept.

I en annen sak, som bærer mange likhetstrekk med gaupe-saken, ble en mann tidligere i år dømt til 21 dager fengsel for å ha hatt vevsbiter fra ulv i sin besittelse. I den saken ble det imidlertid ikke avgitt noen forklaring på hvor vevsbitekom fra. Det eneste som kom frem var noen antydninger om at prøvene stammet fra noen av ulvene i Atndalsflokk som ble skutt fra helikopter i 2001.

Takket være det skandinaviske ulveprosjektet SKANDULV, finnes det imidlertid et register over DNA-profiler fra alle ulver som har vært radiomerket i Sverige og Norge, samt fra en rekke ulver man har funnet avføring eller løpeblod i urinen etter. I tillegg er det slik at den skandinaviske ulvestammen var totalt utryddet en gang på 1960-tallet. Etter dette har det vandret inn ulver, nærmere bestemt tre individer, som har gitt opphav til den nye og nåværende ulvestammen i Skandinavia. Det svært lave antallet stam-ulver gjør at hele den skandinaviske stammen er i nær slekt med hverandre og at det er mulig å lage et fullstendig slektstre over den nåværende ulvestammen. Ved å sammenligne DNA-profiler kan man finne frem til hvilken plass et individ har i slekten, selv om individet ikke tidligere har vært kjent for forskerne.

Sommeren 2004 fikk ØKOKRIM i forbindelse med sin etterforskning inn en rekke vevsbiter med ukjent opprinnelse. Det dreide seg om

Figur 8. Beslaget som ØKOKRIM fikk inn sommeren 2004. Det inneholdt en rekke vevsbiter med ukjent opprinnelse. Det dreide seg om biter av bein, kjøtt, hud, hår og tenner, som var oppbevart i glass og plastposer.

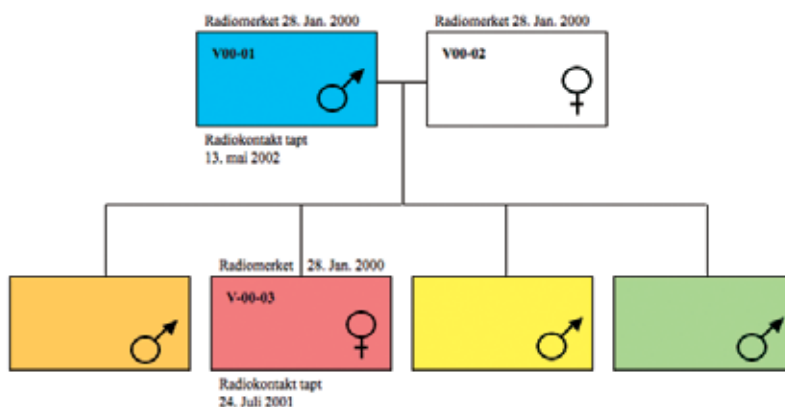
biter av bein, kjøtt, hud, hår og tenner, som var konserverert på ymse måter i glass og plastposer (fig. 8). Disse ble sendt til laboratoriet for DNA-analyse. Ved hjelp av mitokondrielt DNA ble det slått fast at de fleste av de vevsbitene det lot seg gjøre å opparbeide DNA fra, ti i alt, stammet fra ulv. En eneste bit viste seg ikke å stamme fra ulv, men et annet hundedyr. Denne biten er ikke analysert videre, men det er rimelig å anta at den stammet fra en rev.

Alle ni ulveprøvene ble undersøkt videre med hensyn på markører på X og Y kromosomet for å bestemme kjønn. Det lot seg gjøre å mangfoldiggjøre Y-kromosomspesifikke markører ved hjelp av PCR for syv av de ni prøvene. For de to siste prøvene var det bare de X-kromosomspesifikke markørene som lot seg mangfoldiggjøre. Det var altså syv prøver som stammet fra hannulv, og to fra hunnulv. Altså måtte det i hvert fall dreie seg om to individer – en hann og en hunn.

Alle ulveprøvene ble så analysert med hensyn på 19 ulike mikrosatellittmarkører utviklet for hundedyr. Resultatene fra denne delen av analysen viste seg å være svært interessante. For det første viste det seg at materialet stammet fra seks ulike ulver,

men ingen av disse tilhørte de såkalte "helikopterulvene", som ble skutt i myndighetenes regi vinteren 2001 ved Atna. Ett av de seks individene var en hunn ulv fra Nyskoga 4-reviret som ligger i Värmland, mens de fem andre ulvene; fire hanner og en hunn, kom fra Kongsvinger-Årjäng reviret. Det ble funnet match mellom DNA-profilene fra to av de fem Kongsvinger-Årjäng-ulvene og DNA-profiler som allerede fantes i databasen over skandinaviske ulver. Den ene av disse var alfa-hannen i reviret (registernummer V00-01), som ble fanget og radiomerket i Årjäng 28. januar 2000, og som forskerne plutselig hadde mistet kontakten med den 13. mai 2002. Etter 2 år dukket den nå opp i form av noen skarve levninger hos en privatperson som ikke ville oppgi hvor han hadde vevsprøvene fra. Den andre

ulven de hadde DNA-profil på i databasen var datter (ulv nr. V00-03) av alfa-hannen og hun ble fanget og radiomerket samtidig med hannen. Denne ulven mistet forskerne radiokontakten med den 24. juli 2001. De tre andre hannene var så langt ukjente for forskerne, men hadde DNA-profiler som knyttet dem sterkt til alfa-hannen V00-01, og var etter alt å dømme sønnene hans. Dette resultatet ble styrket ved at DNA-profilene til disse tre hannulvene også kunne knyttes til DNA-profilen til ulv V00-02, som var alfa-tispen i det samme reviret. Denne tispene ble også fanget og radiomerket den 28. januar 2000, men hun hadde tydeligvis unnslettet døden. Figur 9 viser hvordan de nevnte ulvene var beslektet med hverandre, og det var svært oppsiktsvekkende at en privatperson kunne sitte med vevsprøver av hele 5 ulver fra ett og samme revir, samtidig som verken myndigheter eller forskere hadde kunnskap om hvor disse ulvene hadde tatt veien. De sakene som har blitt beskrevet i denne artikkelen, har det til felles at de representerer en brytningstid i miljøetterforskning hvor viltets status har skutt i været, samtidig som metodene for å bevise ugjerninger har blitt langt mer effektive. Det kan virke som om disse sakene har skapt overraskelse i enkelte miljøer, både i forhold til straffeutmåling og bevisførsel, og dette kan være grunn til forsiktig optimisme for oss som arbeider mot miljøkriminalitet: kombinasjonen av strengere straffer og sikrere bevis vil forhåpentligvis virke enda mer preventivt i fremtiden.

Figur 9. Kongsinger-Årjäng reviret. På bakgrunn av DNA-analyser av de beslaglagte vevsprøvene av ulv, og den informasjonen forskerne hadde i sin database, lot det seg gjøre å konstruere et diagram som viste hvordan ulvene i beslaget (fargede bokser) var beslektet med hverandre. Individ V00-02 var ikke en del av beslaget.

Viktige dommer i miljø saker 2005/06

(Alle avgjørelser fra Høyesterett samt lagmannsretts- og tingrettsdommer av prinsipiell betydning)

Høyesterett

Spørsmål i tilknytning til fiskevernsonen ved Svalbard samt forholdet til EMK P 7-4.

Høyesteretts kjennelse av 27. november 2006.

Saken gjaldt anke fra to spanske fiskebåtskipper som var botlagt for ikke å ha ført fagstadbok av torsk og, for den enes vedkommende, også feilrapportering av torsk fanget i fiskevernsonen ved Svalbard. Høyesterett behandlet også anken fra rederiet som på grunn av disse forholdene var dømt til inndragning. Ankesaken reiser flere spørsmål i tilknytning til fiskevernsonen ved Svalbard, forholdet til Svalbardtraktaten, samt forholdet til EMK protokoll 7, artikkel 4 nr. 1. Saken er nærmere omtalt i artikkelen: "Fiskevernsonen ved Svalbard og forholdet til EMK" på side 24 i dette nummeret av Miljøkrim.

Avlivning av dyr – spørsmål om en sedvanlig metode for slakting av tamrein er i strid med dyrevernsloven § 9.

Rt 2006 s. 1453

En reineier hadde vinteren 2004 avlivet minst 33 reinsdyr på sedvanelig måte. Det innebærer å fange dyret med lasso, binde det i scooteren, skyte det i hodet med salongrifle kaliber 22 på 3-5 meters avstand og, om nødvendig, stikke det med kniv i nakken før en taper det for blod.

I en uttalelse fra Mattilsynet la de til grunn at flere av dyra ikke hadde vært bedøvet etter at de var skutt, og dermed hadde de lidd "i utrensmål". Lagmannsrettens frifinnende dom (de tre fagdommerne i lagmannsretten mente at reineieren var skyldig) ble opphevet på grunn av mangelfulle domsgrunner. Etter dyrevernsloven er det nok med fare for at dyr lider, og det må vurderes om liding blir påført "i utrensmål".

En ren tilvisning til sedvane er ikke nok. Det kunne ikke utelukkes at avlivingsmetoden innebar en ikke rent liten fare for at reinsdyra kom til å lide. Skulle eventuell sedvane vurderes mot ILO-konvensjon nr 169 om urfolk og stammefolk § 8 nr. 2, som Høyesterett ikke tok opp slik saken stod, ville det reise spørsmål om å nytte unntaket for "grunnleggende rettigheter fastlagt i nasjonal rettsorden".

Dyrevernsloven – beiteområde truet av ulv

Høyesteretts dom av 8. september 2006 (sivil sak)

En dyrevernsnemnd traff i 2002 vedtak som blant annet innebar at sau måtte holdes borte fra et nærmere angitt beiteområde som var truet av ulv. Det ble bestemt at vedtaket skulle bli stående inntil ulvene var felt eller det ble bekreftet at det ikke var ulv i området. Sauereiere som ble rammet ble påført store utgifter og ulemper ved at dyrene måtte beite på områder nede i bygda. Selv om de ulvetruede beiteområdene lå utenfor forvaltningsområdene for ynglende ulv, gikk det tre beitesesonger før ulven var tatt ut av området. Dette skyldtes at en for tidlig felling ville vanskeliggjøre utviklingen av en bærekraftig ulvestamme. I hele denne perioden var saueeierne, avskåret fra å benytte utmarksområdene til beite som følge av dyrevernsnemndas vedtak. Sauereiere gikk til søksmål mot staten og krevde dyrevernsnemndas vedtak kjent ugyldig samt erstatning for økonomisk tap. Tingretten tilkjente erstatning men i lagmannsretten ble staten frifunnet. Høyesterett fant at vedtaket var ugyldig og tilkjente slik erstatning som tingretten hadde gjort. Høyesterett uttalte at bestemmelsene i daværende dyrevernslov § 24 tredje ledd, jf. § 2 ikke ga dyrevernsnemnda hjemmel til å beslutte og deretter opprettholde vedtaket om beiteforbud. I realiteten var det

naturfredningshensyn og ikke dyrevernhensyn som var årsaken til at beiteforbudet ble stående ved lag. Man var da utenfor dyrevernslovens ordning med offentlige pålegg for dyreeierens egen regning. Staten bestred ikke at saueeierne, om vedtaket ble kjent ugyldig, hadde krav på erstatning.

Lagmannsrett

Arbeidstaker fikk skadet en hånd på en kappsag

Hålogaland lagmannsretts dom av 20. oktober 2006

En liten bedrift ble idømt en bot på 25.000 kroner etter at en arbeidstaker i juli 2004 hadde skadet en hånd på en kappsag som ikke var tilstrekkelig sikret. Bedriften ble dømt for overtredelse av arbeidsmiljøloven § 85 første ledd jf. § 9 nr. 1 andre ledd, jf. forskrift om bruk av arbeidsutstyr § 23.

Tingrett

15 000 kroner i bot for motorferdsel i utmark

Nordmøre tingretts dom av 9. november 2006

Tre personer ble ved Nordmøre tingretts dom av 9. november 2006 dømt til å betale 15 000 kroner i bot for brudd på motorferdselloven. Over en periode på to måneder hadde de tre personene fraktet byggematerialer til en hytte i et utmarksområde ved bruk av en 4-hjuls motorsykkel med tilhenger og en såkalt jernhest. Terrenget ble påført synlige skader. Retten fant at alle tre hadde vært med på dette, selv om bare én av personene faktisk hadde kjørt. Retten uttalte at "boten må være så høy at det ikke kan oppfattes som økonomisk gunstig å bryte regelverket". Dommen er rettskraftig.

Baksiden

**Erik Erland
Holmen**

Førstestatsadvokat Erik Erland Holmen fra Agder Statsadvokatembeter hospiterte to uker i oktober ved Miljøteamet på ØKOKRIM. Dette oppholdet var del av en studiepermisjon på 3 måneder som Holmen gjennomførte med stipend fra Etterutdanningsrådet for statsadvokater. Ved ØKOKRIM benyttet han tiden til blant annet å gjennomgå en rekke aktuelle miljøraker samt at han fulgte deler av en hovedforhandling i en arbeidsmiljøsak i Drammen tingrett.

Henrik Horn

Politiadvokat Henrik Horn sluttet ved Miljøteamet 1. oktober for å tiltre i tilsvarende stilling ved Heleri- og hvitvaskingsteamet ved ØKOKRIM

Miljøhåndboken

Ved årsskiftet kom boken "Hva er miljøkriminalitet?". Forfatterne er Hans Tore Høviskeland, Rune B. Hansen og Jørn Holme. Boken er nr. 17 i ØKOKRIMs skriftserie og er en håndbok for de som arbeider med bekjempelse av miljøkriminalitet innen politiet, påtalemyndigheten og forvaltningen. Den vil også være en orientering for alle andre som er interessert i å få et innblikk i hva dette temaet omfatter. Boken koster 100 kroner og kan bestilles fra ØKOKRIM.

Miljøseminar på Røros

Miljøteamet/ØKOKRIM arrangerte årets miljøseminar for politi og påtalemyndighet på Røros fra onsdag 30.8 til fredag 1.9.2006. Programmet var variert og mange relevante tema ble behandlet.

Deltagerne fikk blant annet servert nytt fra både Riksadvokaten og fra politidirektoratet, sikring av biologiske spor, ulovlig bygging i strandsonen, utslipp av ammoniakk i Sandvikselva, status vedrørende arbeidsmiljøkriminalitet, nytt fra lovgivningen og rettspraksis på miljøområdet, evaluering av miljøkoordinatorrollen, og informasjon om Nasjonalt kompetansesenter for bekjempelse av kunst- og kulturminnekriminalitet.

Det ble også anledning til en guidet tur i Bergstaden. Samtlige av landets politidistrikt, bortsett fra Sogn og Fjordane og Sunnmøre deltok med representanter på et forhåpentligvis nyttig Miljøseminar

Foto under: Røros by. Bildet er tatt av Brian Kristian Wennberg, ØKOKRIM

I neste nummer

- Ny Rødliste
- Identifikasjon av oljesøl
- Salten politidistrikt presenterer seg

Stofffrist 1. mars 2007.

Tidligere nummer av Miljøkrim finner du på
www.okokrim.no

